

Nr 40

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med förbud i vissa fall mot rundradiosändning på öppna havet m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 27 april 1962 dagtecknad proposition, nr 171, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Lag

med förbud i vissa fall mot rundradiosändning på öppna havet m. m.

I anledning av internationella telekonventionen, vilken biträts av Sverige, Danmark, Finland och Norge, samt till konventionen fogade radioreglementen förordnas härigenom som följer.

1 §.

Den som på öppna havet eller i luftrummet däröver använder radioanläggning för rundradiosändning straffas med dagsböter eller fängelse, därest sändningen orsakar eller, med hänsyn till frekvens, sändareffekt, plats för anläggningen eller andra omständigheter, kan medföra att radiomottagning i Sverige, Danmark, Finland eller Norge hindras eller störes.

Begår någon brott som här avses annorstädes än å svenskt fartyg eller luftfartyg, dömes vid svensk domstol enligt vad i första stycket stadgas, om han är svensk eller, då han är utlänning, om han finnes här; dock må åtal mot svensk, då brottet är riktat enbart mot Danmark, Finland eller Norge, och åtal mot utlänning ej ske, med mindre förordnande därom meddelas av Konungen eller den Konungen bemyndigat därtill.

2 §.

För medverkan till brott som sägs i 1 § straffas den som

1) genom tekniskt eller ekonomiskt bistånd, tillhandahållande av förnödenheter eller annorledes bidrager till upprättande, vidmakthållande eller teknisk drift av radioanläggningen,

2) utför transport till fartyg eller till annan anordning, där anläggningen finnes,

- 3) deltagar i sändningen, där den äger rum,
- 4) lämnar eller förmedlar uppdrag för sändningen,
- 5) driver rörelse med ändamål att annorledes främja sändningen.

Den som icke insåg men hade skälig anledning antaga, att brott som sägs i 1 § förelåg, dömes såsom för medhjälp till brottet.

Förövas brott, som avses i första eller andra stycket, utom riket annorstädes än å svenskt fartyg eller luftfartyg, skall vad i 1 § andra stycket sägs äga tillämpning.

3 §.

Den som här i riket upprättar eller innehar radioanläggning avsedd att användas för rundradiosändning på öppna havet eller i luftrummet däröver, utför transport till fartyg eller till annan anordning, där anläggningen finnes, eller yrkesmässigt förmedlar uppdrag för sändningen eller ock driver rörelse med ändamål att annorledes främja sändningen, straffas, där ej 2 § är tillämplig, med dagsböter eller fängelse. Detsamma skall gälla, om svensk utom riket begår sådan gärning eller, inom eller utom riket, i betydande omfattning lämnar uppdrag för sändningen.

Åtal för brott som nu sagts må ej väckas utan att förordnande därom meddelas av Konungen eller den Konungen bemyndigat därtill.

4 §.

Till straff enligt denna lag dömes ej, om gärningen är belagd med straff i annan lag eller författning.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

I samband med propositionen har utskottet behandlat fjorton i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna I: 723 av herr *Hagberg m. fl.* samt II: 876 av herr *Heckscher m. fl.*,

de likalydande motionerna I: 731 av herr *Bengtson m. fl.* samt II: 886 av herr *Hedlund m. fl.*,

de likalydande motionerna I: 732 av herr *Larsson, Thorsten*, och herr *Svanström* samt II: 890 av herr *Wahrendorff m. fl.*,

de likalydande motionerna I: 733 av herr *Lundström m. fl.* samt II: 889 av herr *Ohlin m. fl.*,

de likalydande motionerna I: 734 av fru *Segerstedt Wiberg* och herr *Nordenson* samt II: 888 av herr *Munktell* och fru *Gärde Widemar* ävensom motionen II: 874 av herr *Björkman m. fl.*,

motionen II: 875 av herrar *Fröding* och *Källenius*,
motionen II: 885 av herrar *Dahlgren* och *Börjesson* i Falköping samt
motionen II: 887 av herr *Helén*.

För yrkandena i motionerna redogöres i det följande vid de avsnitt, till vilka motionerna efter sitt innehåll hör. Beträffande de skäl, som motionärerna anfört, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till motionerna.

Orientering

Under de senaste åren har från radioanläggningar på fartyg, som befunnit sig på öppna havet, bedrivits rundradiosändningar. Fartygen har stationerats omedelbart utanför ett lands territorialgräns och riktat sändningarna till allmänheten i ifrågavarande land. En sådan sändare verkar för närvarande utanför Sveriges ostkust och tre sändare är förlagda utanför Danmarks kuster. Sändningarna utanför Sveriges ostkust kan mottagas i stora delar av östra Sverige och västra Finland. Sändarna utanför de danska kusterna når stora delar av Danmark och, i fråga om en av dem, även delar av södra Sverige.

Internationella konventioner m. m.

Såvitt gäller telekommunikationerna har ett internationellt samarbete förekommit sedan mitten av 1800-talet. Sålunda bildades 1865 en telegrafunion omfattande alla europeiska stater utom England. Unionen, som alltjämt — med världsomspännande anslutning — består under benämningen Internationella teleunionen, torde vara det äldsta mellanstatliga samarbetsorganet på universell basis. Åtskilliga konferenser har härefter hållits rörande gemensamma spörsmål inom detta område. Samarbetet har successivt kommit att omfatta ett mycket stort antal stater samt till följd av tekniska framsteg vidgats till nya former av telekommunikation. Numera omfattar teleunionen så gott som alla världens länder. Folkrepubliken Kina och Östtyskland, som icke är medlemmar, ställer sig likväl i huvudsak till efterrättelse de regler, vilka tillämpas av stater, som är anslutna till unionen.

Den första konferensen rörande radiokorrespondens hölls i Berlin 1906, då en särskild radiotelegrafkonvention och ett därtill fogat radioreglemente antogs. Redan i den radiotelegrafkonvention, som år 1927 undertecknades i Washington, förekommer en fördelning av frekvensband mellan olika slag av trafik, i första hand fast trafik, sjöradio, luftradio och rundradio. Denna fördelningsprincip är alltjämt bestående. Vid en konferens i Madrid 1932 upptogs för första gången i samma konvention regler för telegraf-, telefon- och radiokommunikation, varjämte till konventionen fogades reglementen för dessa trafikslag. Nya konventioner har därefter slutits 1947 i

Atlantic City, 1952 i Buenos Aires och 1959 i Genève. Den sistnämnda konventionen, vilken antagits av Sverige enligt beslut av Kungl. Maj:t den 16 december 1960, är gällande sedan den 1 januari 1961 (konventionen mom. 295). Även vid den senaste konventionen har fogats reglementen för olika trafikslag (mom. 193), däribland ett radioreglemente, vilket är gällande sedan den 1 maj 1961 och för Sveriges del godkänts av Kungl. Maj:t den 14 april 1961.

1959 års konvention

Konventionen upptager följande bestämmelser i artikel 21, motsvarande mom. 242 och 243:

»1. Ordinarie och anslutna unionsmedlemmar äro skyldiga att tillämpa föreskrifterna i denna konvention och därtill hörande reglementen vid alla av dem inrättade eller drivna teleanstalter eller telestationer, som ombesörja internationell trafik eller som kunna menligt störa annat lands radiotrafik, dock med undantag för sådan trafik, som enligt artikel 50 i denna konvention är fritagen från sådan skyldighet.

2. De äro dessutom förpliktade att vidtaga erforderliga åtgärder för att bestämmelserna i denna konvention och därtill hörande reglementen skola iakttagas även av trafikföretag, som av dem bemyndigats att upprätta och driva teletrafik och som deltaga i internationell trafik eller driva stationer, som kunna menligt störa andra länders radiotrafik.»

Angående störningar anföres i artikel 47, omfattande mom. 285—287:

»1. Alla stationer skola, oberoende av sin uppgift, så inrättas och betjänas, att de icke vålla menliga störningar för sådana radioförbindelser eller sådan radiotrafik, som ombesörjes av andra ordinarie eller anslutna unionsmedlemmar, av erkända enskilda trafikföretag eller andra företag, som med vederbörligt tillstånd driva radiotrafik under iakttagande av radioreglementets bestämmelser.

2. Varje ordinarie och ansluten unionsmedlem förbinder sig att ålägga de av ifrågavarande medlem erkända enskilda trafikföretag och andra företag, som med vederbörligt tillstånd driva radiotrafik, skyldighet att iakttaga föreskrifterna i mom. 285.

3. Därjämte erkänna ordinarie och anslutna unionsmedlemmar önskvärdheten av att alla praktiskt möjliga åtgärder vidtagas till förebyggande av att elektriska apparater och anläggningar av varje slag vålla menliga störningar för sådana radioförbindelser eller sådan radiotrafik, som avses i mom. 285.»

1959 års radioreglemente

I reglementet definieras begreppet »menliga störningar» på följande sätt: »Varje utsändning, strålning eller induktion, som äventyrar ombesörjandet av radionavigeringstrafik eller annat slag av säkerhetstjänst eller ock allvarligt försämrar, besvärar eller tidvis avbryter radiotrafik, som försiggår i enlighet med radioreglementets bestämmelser.» (Reglementet mom. 93.)

Reglementet upptager vidare bl. a. följande bestämmelse: »Rörliga statio-

ner på havet eller över havet få icke bedriva rundradiotrafik.» (Reglementet mom. 962.) En liknande bestämmelse upptogs första gången i 1938 års radioreglemente och har bibehållits i senare antagna reglementen. Emellertid har i 1959 års radioreglemente tillagts följande bestämmelse: »Det är förbjudet att utanför nationellt territorium upprätta och driva rundradiostationer (för ljudradio eller television) ombord på fartyg, luftfartyg eller varje annat flytande eller luftburet föremål.» (Reglementet mom. 422.)

Rekommendationer m. m.

Till 1959 års radioreglemente har fogats följande rekommendation (nr 16) rörande åtgärder, som bör vidtagas för att förhindra drivandet av rundradiostationer ombord på fartyg eller luftfartyg:

»Med hänsyn till

a) att drivandet av rundradiostationer ombord på fartyg eller luftfartyg som befinna sig utanför nationella territorier står i strid med bestämmelserna i radioreglementet;

b) att dylik verksamhet är oförenlig med ett rationellt utnyttjande av frekvensspektret och kan leda till kaotiska förhållanden;

c) att sändning från sådana rundradiostationer kan äga rum helt utanför unionens medlemsstaters jurisdiktion och därigenom försvåra en direkt tillämpning av nationell lagstiftning; samt

d) att en särskilt svår situation i juridiskt hänseende kan uppstå i det fall då sådan rundradiostation drives ombord på fartyg eller luftfartyg som icke vederbörligen registrerats i något land;

anbefalles förvaltningarna

1. att hos sina respektive regeringar hemställa dels om utredning i fråga om vilka direkta eller indirekta medel som stå till buds för att undvika eller stoppa dylik trafik, dels, då så är påkallat, om vidtagande av erforderliga åtgärder; samt

2. att meddela unionens generalsekreterare resultatet av sådan utredning och lämna honom varje annan upplysning som kan vara av allmänt intresse, i syfte att genom generalsekreterarens förmedling bringa sådant meddelande och sådana upplysningar till ordinarie och anslutna unionsmedlemmars kännedom.»

Till denna rekommendation ansluter sig en utav presidenten för europeiska rundradiounionen den 15 juni 1960 till unionens medlemmar ställd skrivelse, vari anföres bl. a.:

»På unionens administrativa råds sammanträde dryftades spørsmålet angående »pirat»-sändare och beslöts följande rekommendation:

Med hänsyn till att drift av radio- och televisionssändare utanför ett lands territorialgränser allvarligt skadar rundradiointressena;

med hänsyn till att drift av sådana radio- och televisionssändare enligt radioreglementet är förbjuden och utgör sådan verksamhet, som avses i administrativa radiokonferensens rekommendation nr 16 (Genève 1959); samt med hänsyn till den trängande nödvändigheten av att bringa till upphö-

rande driften av sändare, som redan äro i verksamhet, och att hindra förverkligandet av planer på att upprätta nya sådana sändare anbefalles medlemmarna:

1. att söka förmå sina regeringar att vidtaga sådana diplomatiska åtgärder, som äro ägnade att förmå de stater, i vilka de fartyg eller luftfartyg som bära sändarna äro inregistrerade, att förhindra dessa sändares verksamhet eller i varje fall upphäva registreringen;

2. att söka förmå sina regeringar att vidtaga de diplomatiska åtgärder, som äro ägnade att förmå de stater, i vilka luftfartyg, som bära dylika rörliga sändare, ha sina baser, att vägra regelmässigt landningstillstånd;

3. att företaga väsentliga ansträngningar för att åstadkomma en nationell lagstiftning, som medför straffansvar för hjälp och stöd till drift av sändare av ifrågavarande slag i vad gäller tillhandahållandet av förnödenheter, proviant, tekniskt bistånd, kapital, reklamaterial och program samt arbete och tjänster.»

Nordiskt samarbete

Den föreslagna lagen har tillkommit efter överläggningar mellan vederbörande departement i Danmark, Finland, Norge och Sverige. En redogörelse härför lämnas i propositionen å s. 10—14. Vidare redogöres i propositionen å s. 14—16 för förevarande frågas behandling vid Nordiska Rådet i mars 1962. Beträffande dessa redogörelser hänvisas till propositionen.

Med hänvisning till bl. a. omnämnda nordiska samarbete har danska och norska regeringarna framlagt motsvarande lagförslag för vederbörande parlament.

Gällande svensk lagstiftning

I propositionen redogöres å s. 9 och 10 för lagen den 3 maj 1946 om radioanläggningar m. m. samt kungörelsen den 3 november 1939 angående nyttjande inom svenskt territorium av radioanläggning eller radiomottagningsapparat å främmande fartyg eller luftfartyg. Utskottet tillåter sig att jämväl i denna del hänvisa till propositionen.

Till utskottet ingivna handlingar m. m.

Under behandlingen av propositionen har för utskottet följande handlingar varit tillgängliga:

- 1) kommunikationsdepartementets akt i ärendet, omfattande bl. a. ett av professor Hilding Eek den 16 maj 1962 avgivet utlåtande;
- 2) motsvarande danska lagförslag, se bil. 1 och 2;
- 3) motsvarande norska lagförslag, se bil. 3;

4) skrivelse den 4 maj 1962 av danske ministern för offentliga arbeten till folketingets udvalg angående forslag til lov om ændringer i lov om telekommunikation m. m. ved radio jämte till skrivelsen fogade bilagor;

5) skrivelse den 3 maj 1962 från formanden för nämnda udvalg till danske ministern för offentliga arbeten jämte vid skrivelsen fogat utlåtande den 1 maj 1962 av dr jur. Erik Brüel;

6) odaterad handling från danska ministeriet för offentliga arbeten, rubricerad »Er Danmark ved internationale aftaler forpliktet til at lovgive med indhold som foreslået af ministeren?»;

7) utlåtande den 5 januari 1962 av professorn vid Aarhus universitet Max Sørensen;

8) utlåtande den 12 maj 1962 av professorn vid Köpenhamns universitet Alf Ross;

9) utlåtande den 16 maj 1962 av professor Max Sørensen;

10) broschyr, avgiven av advokaten M. Grünberger den 10 maj 1962 till Sveriges riksdag, jämte därtill hörande sju bilagor, däribland utlåtande den 7 maj 1962 av professorn Stig Jägerskiöld;

11) anförande, betitlat Kommersiell radio, hållet vid konferens i Stockholm i november 1960 av Britt Wadner;

12) skrivelse den 20 maj 1962 från AB Radio Mercur/Radio Syd till statsrådet Gösta Skoglund;

13) avtal den 1 december 1961 mellan Nordisk Copyright Bureau och Radio Reklam Produktions AB;

14) avtal den 31 oktober 1961 mellan Svenska Gruppen av The International Federation of the Phonographic Industry och Nord Establishment;

15) skrivelse den 9 juli 1959 från distriktschefen i Statens järnvägars tredje distrikt till disponent Lennart Sonesson;

16) skrivelse den 15 juli 1960 från distriktschefen i Statens järnvägars tredje distrikt till Skånes Radio Mercur;

17) skrivelse den 16 oktober 1961 från telegrafdirektören Assar Pohl till fru Britt Wadner;

18) skrivelse den 12 maj 1962 från DX-alliansen till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet;

19) registreringshandlingar från Panamas generalkonsul i Hamburg rörande fartyget Magda Maria, tidigare benämnt Bon Jour;

20) besiktningshandlingar från Germanischer Lloyd rörande fartyget Bon Jour; samt

21) registreringshandlingar från Puerto Cortés i Honduras rörande fartyget Cheeta.

På särskild kallelse har generaldirektören Håkan Sterky, tekniske direktören Erik Esping och civilingenjören Gunnar Westbeck företrätt för utskottet samt lämnat upplysningar och besvarat frågor i anslutning till ärendet.

Allmänna synpunkter på den föreslagna lagstiftningen

Propositionen

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Skoglund*, följande allmänna synpunkter:

»De internationella överenskommelser, som gäller på telekommunikationernas område, har världsomspännande anslutning. På efterlevnaden av dem vilar det vitt förgrenade system av telefon-, telegraf- och radioförbindelser som utbyggt inom staterna och mellan dessa. Att här närmare utveckla den betydelse dessa förbindelser har för samhällslivet av i dag torde vara överflödigt.

Särskilt när det gäller radiokommunikationerna har det internationella samarbetet varit av stor betydelse. Tillgängliga frekvenser för radiosändning är nämligen begränsade, och faran för ömsesidiga störningar är stor. Samarbetet har resulterat i att frekvenserna efter ett noggrant utarbetat system fördelats mellan olika kategorier av trafik och mellan skilda områden och stater. Denna internationellt gällande ordning har kunnat växa fram tack vare en gemensam strävan att genom ömsesidigt hänsynstagande uppnå ett för samtliga stater tillfredsställande resultat. Enligt det till gällande telekonvention hörande radioreglementet är det förbjudet att driva rundradiostation på internationellt vatten.

De rundradiosändningar, som nu förekommer utanför Sveriges och Danmarks territorialvatten, företages i uppenbar strid mot nämnda ordning. De förpliktelser att verka för radioreglementets efterlevnad, som får anses följa av vårt lands anslutning till internationella telekonventionen, liksom landets påtagliga intresse av att reglementets föreskrifter ej åsidosättes synes mig utgöra vägande skäl för ett ingripande från svensk sida emot dessa sändningar. Härtill kommer, att Nordiska Rådet vid sin senaste session i slutet av mars 1962 på förslag av danska och norska medlemmar hemställt, att regeringarna i de nordiska länderna gemensamt skulle vidtaga åtgärder beträffande sådana konventionsstridiga radiosändningar, som riktas mot ett nordiskt land. Ett inskridande från svensk sida synes mig under dessa omständigheter påkallat. Även regeringarna i Danmark, Finland och Norge är — enligt vad jag erfarit — av enahanda skäl beredda att inskrida mot sändningarna.

Jag övergår här efter till frågan genom vilka åtgärder man bör förhindra och förebygga sändningar av förevarande slag.

Till en början vill jag framhålla att det från något håll framkastade förslaget, att man skulle motverka dessa sändningar genom att införa konkurrerande kommersiella program i Sveriges radio knappast förtjänar att närmare övervägas. Efter ingående utredning och omfattande debatt har statsmakterna bestämt sig för att kommersiella program ej bör förekomma

i vårt land. Att ompröva denna ståndpunkt är en stor och vittutseende fråga. Jag är icke beredd att upptaga denna till undersökning i förevarande begränsade sammanhang, där det endast gäller att stoppa ett par illegala sändare vid våra kuster. I stället bör man överväga konkreta, direkt mot sändningsverksamhet av förevarande slag riktade åtgärder.

Med hänsyn till bl. a. de geografiska och språkliga förhållandena synes det härvid vara av väsentlig betydelse, att åtgärderna blir av likartat slag i åtminstone Danmark, Finland, Norge och Sverige, så att vad som är förbjudet i det ena landet icke blir tillåtet i något av de andra. I syfte att åvåga-bringa en sådan samordning har, såsom jag förut nämnt, överläggningar ägt rum på ämbetsmannaplanet mellan nämnda länder. Det förslag om en för Norden gemensam lagstiftning med förbud mot konventionsstridiga radiosändningar samt mot förberedelse och medhjälp till sådana sändningar, som lärvid utarbetats och som redovisats i det föregående, har, enligt vad jag inhämtat, accepterats av regeringarna i övriga länder. Förslaget synes därför erbjuda en framkomlig väg. En anslutning till förslaget innebär dock, att man från svensk sida i vissa hänseenden nödgas godtaga längre gående åtgärder än som med hänsyn till geografiska och andra förhållanden synes direkt nödvändigt för att stoppa den utanför vår ostkust verkamma sändaren. Denna olägenhet synes dock uppvägas av den ökade effektivitet, som vinnes med en gemensam nordisk lagstiftning.

Innan jag går in på det materiella innehållet i en sådan lagstiftning, vill jag beröra vissa folkrättsliga problem, som aktualiseras i detta sammanhang. Det bör beaktas, att det här är fråga om sändningar, som företages från internationellt vatten och som på ett betydelsefullt sätt kan främjas genom handlingar i främmande länder. Frågorna om svensk lags tillämplighet och svensk domstols behörighet beträffande sådana handlingar måste därför här närmare beröras.

Handlingar, som begås å svenska fartyg, erbjuder härvid icke något problem. Enligt en allmänt erkänd folkrättslig grundsats skall nämligen tilldragelser, som äger rum på fartyg på det fria havet i rättsligt avseende i princip bedömas som om de ägt rum i fartygets hemland. Sändningar från svenskt fartyg faller därför slädse under svensk jurisdiktion, oavsett var fartyget befinner sig.

Rörande sändningar från andra fartyg eller medverkansåtgärder i främmande länder må anföras följande.

Vad först angår det fallet att den deltagande är svensk, märkes, att svensk medborgare dömes vid svensk domstol för brott mot svensk lag, oavsett om brottet förövats inom eller utom riket; se 1 kap. 1 § strafflagen. Svenskar som deltagar i sändningsverksamhet, som förbjudits i svensk lag, kommer därför alltid att omfattas av svensk jurisdiktionskompetens.

Beträffande härefter det fallet att den deltagande är utlänning är frågan mera komplicerad. Det är inom folkrätten omstritt, i vilken utsträckning

en stat äger utöva straffrättsskipning över utlänningar i fråga om brott, som begåtts utom statens område. Den svenska rättens ståndpunkt torde principiellt vara den, att svensk lagstiftning är tillämplig på gärning, som utlänning förövat utom riket, såframt gärningen är riktad mot Sverige eller svensk man; på denna princip bygger kompetensreglerna i strafflagens 1 kap. 2 §. Anmärkas må, att enligt specialbestämmelser i nämnda lagrum svensk jurisdiktionskompetens föreligger även i två andra fall, nämligen dels om straffarbete enligt svensk lag kan följa å gärningen och denna ej var fri från straff enligt lag som gällde på gärningsorten, och dels vid folkrättsbrott. Uppenbart är emellertid, att överträdelse av ett i lag infört förbud mot konventionsstridig radiosändning ej bör föranleda straffarbete och att en sådan överträdelse ej skulle utgöra ett folkrättsbrott i den mening som avses i strafflagen. De nämnda specialreglerna torde därför sakna intresse i nu förevarande sammanhang.

Av det anförda följer, att svensk jurisdiktionskompetens i hithörande fall föreligger endast under förutsättning att radiosändning av förevarande slag anses såsom en mot Sverige riktad illegal gärning. Beträffande denna fråga må anföras följande. Rundradiosändning på öppna havet är en verksamhet som utföres i strid mot de föreskrifter för bedrivande av radiosändning, som meddelats i gällande internationella telekonvention med därtill hörande reglementen. Härigenom utgör sådan sändning ett åsidosättande av en lagbunden ordning, som eljest iakttages beträffande radiosändningar. Att störningar av mera allvarlig beskaffenhet från nu verksamma illegala sändare hittills icke försports, utesluter självfallet icke, att dylika sändares verksamhet framdeles kan orsaka störningar exempelvis i luftradions och sjöradions trafik. I detta sammanhang må särskilt framhållas, att sändningarna sker utan någon offentlig kontroll eller insyn.

Mot denna bakgrund framstår ifrågavarande sändningar såsom en kränkning av eller i vart fall ett hot mot det vitala intresse, som varje konventionsanslutet land har av att föreskrifterna i konventionen och därtill fogade reglementen icke åsidosättes. Åtminstone i de fall då sändningarna direkt berör Sverige ter det sig därför försvarligt att likställa dem med brott, som riktas emot vårt land, och behandla utlännings deltagande från denna utgångspunkt. Har sändning av ifrågavarande slag orsakat menliga störningar vid radiomottagning i Sverige, synes dessutom tvekan knappast kunna råda därom, att sändningen redan av detta skäl bör anses såsom ett mot vårt land riktat brott.

Då fråga är om sändning, som berör endast Danmark, Finland eller Norge synes svensk domstols behörighet i fråga om utlännings deltagande utom Sverige böra utsträckas till handlingar, som företages av medborgare i nämnda länder eller av annan utlänning, som har hemvist i dessa länder eller i Sverige. En så utformad kompetensregel står i nära överensstämmelse med de behörighetsregler, som — efter nordiskt samarbete — upptagits i Kungl. Maj:ts proposition 1962 nr 10 med förslag till brottsbalk. Särskilt i ett fall

som det förevarande, där det för nordiska länder gäller att gemensamt ingripa mot viss verksamhet, synes en kompetensreglering efter nämnda riktlinjer ändamålsenlig.

— — —

Till vägledning när det gäller att fastställa påföljd för överträdelse av förbud, som i det föregående föreslagits, torde böra tjäna bestämmelserna i 1946 års lag om radioanläggningar m. m. och 1939 års kungörelse angående nyttjande inom svenskt territorium av radioanläggning och radiomottagningsapparat å främmande fartyg eller luftfartyg. I dessa båda författningar är straffet för överträdelse av de bestämmelser, som meddelats i desamma, dagsböter eller fängelse.»

Lagrådet yttrade:

»Såsom skäl för framläggande av förslaget har åberopats att Sverige, liksom nästan samtliga andra stater, anslutit sig till 1959 års telekonvention och de därtill hörande radioreglementena, enligt vilka det är förbjudet att driva rundradiostationer på havet eller över havet utanför nationellt territorium, samt att vårt land i följd därav får anses förpliktat att verka för förbudets efterlevnad. Förbudet avser väsentligen att hindra att dylika stationer begagna frekvenser för rundradiosändning i strid mot överenskommen fördelning och därigenom åstadkomma störningar eller fara därför vid radiomottagning.

Vid föredragningen har för lagrådet upplysts, att veterligen icke någon stat ännu genomfört lagstiftning i syfte att kriminalisera radiosändning i strid mot det ovannämnda förbudet, att lagförslag av sådan innebörd framlagts i Danmark och överväges i Finland, Norge och Nederländerna samt att frågan inom kort skall upptagas till behandling vid sammanträde med Europarådets juridiska kommitté angående radio och television. Vidare har upplysts att, såvitt angår i Norden verkamma anläggningar, den utanför Sveriges östra kust drivna icke verkat störande på radiomottagning i Sverige i vidare mån än möjligen i fråga om mottagning från en sändare i Lyon samt att de anläggningar som verka utanför Danmark icke stört mottagning i något land.

Vad sålunda och i övrigt blivit upplyst giver icke vid handen, att det föreligger något trängande behov av kriminalisering. I varje fall kan ifrågasättas lämpligheten av att Sverige genomför den föreslagna lagstiftningen utan att avvakta det kommande sammanträdet med Europarådets nämnda kommitté; det är icke otänkbart, att förhandlingarna kunna leda till att lagstiftningen får annan omfattning och utformning än i förslaget. Lagrådet anser därför, att med lagstiftning enligt förslaget bör anstå.

Anses likväl lagstiftningen böra genomföras redan nu, får lagrådet beträffande dess räckvidd anföra följande.

Från folkrättslig synpunkt torde, såsom i motiven till förslaget uttalats, icke föreligga hinder för Sverige att kriminalisera även sådan överträdelse av ett i lag stadgat förbud mot rundradiosändning som begås av utlänning

utom riket, såframt gärningen riktar sig mot något mera väsentligt svenskt intresse. Så får anses vara fallet, om en sändning medför eller innebär fara för störning av radiomottagning här. Något hinder synes ej heller möta mot att utsträcka kriminaliseringen till att avse även sändning, som på sådant sätt riktar sig mot Danmark, Finland och Norge, detta dock under förutsättning att motsvarande lagstiftning genomföres i envar av dessa stater; en utsträckning av skyddsbestämmelsen till en stat som ej själv kriminaliserar dylik sändning bör uppenbarligen ej ifrågakomma.

I enlighet med vad som anförts bör kriminalisering kunna avse icke blott fall då rundradiosändning orsakar störningar vid radiomottagningen utan även fall då sändning innebär fara för störning. På grund av vikten av att radiotrafiken får fortgå ostörd bör även kunna beaktas den latent fara en anläggning av ifrågavarande slag innebär, om den med hänsyn framför allt till frekvensförhållanden, sändareffekt och plats för anläggningen kan medföra störningar.

Enligt förslaget inträder straff, förutom när mottagning störes, i det fall att sändningen är avsedd att mottagas i något av de nordiska länderna. Även om en dylik bestämmelse folkrättsligt icke skulle vara otillåten, måste den anses olämplig. Genom bestämmelsen införes i lagen en med hänsyn till grunderna för lagstiftningen ovidkommande synpunkt. Konventionen eller reglementena kunna icke åberopas till stöd för ett förbud med syfte att skydda ett land mot sändningar från anläggning utanför landet på grund av sändningarnas innehåll. Regeln föranleder att lagen ger intryck av att åsyfta sådant skydd eller att värna den monopolställning som i ifrågavarande länder tillkommer visst eller vissa företag. Med hänsyn till det sagda anser lagrådet, att bestämmelsen bör utgå. I stället kan enligt lagrådets mening ske en viss utvidgning av kriminaliseringen i förslagets 3 §.

Utformas lagstiftningen enligt de av lagrådet ovan angivna riktlinjerna, synes vårt land i rimlig mån uppfylla de förpliktelser konventionen ålägger.»

Föredragande departementschefen anförde vid anmälan i statsrådet av lagrådets yttrande:

»Enligt den internationella telekonventionen med tillhörande radioreglemente är rundradiosändning från öppna havet eller luftområdet däröver förbjuden. Så gott som alla världens länder har anslutit sig till konventionen. I uppenbar strid med konventionen drives emellertid för närvarande ett antal radiosändare på öppna havet, de flesta i de nordiska farvattnen. Med anledning härav har regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige övervägt gemensam lagstiftning mot dessa konventionsstridiga sändare. Vidare har Nordiska rådet vid sin senaste session rekommenderat regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga samfällda åtgärder mot nämnda sändare.

Det till lagrådet remitterade lagförslaget är resultatet av förutnämnda nordiska samarbete. I sitt utlåtande har lagrådet icke anfört några principiella betänkligheter mot att lagstiftning på området kommer till stånd.

Vad beträffar genomförandet har lagrådet emellertid ansett, att lagstiftningen enligt förslaget bör anstå. Lagrådet har nämligen för sin del icke bedömt behovet av kriminalisering trängande utan ifrågasatt om icke i vart fall det sammanträde, som väntas äga rum i frågan inom Europarådet senare i år, bör avvaktas. Det är emellertid knappast realistiskt att vänta att detta inledande sammanträde skall medföra några påtagliga resultat. Under de departementala nordiska överläggningar, som ledde fram till föreliggande förslag om gemensam lagstiftning, övervägdes däremot ingående om man skulle avvakta slutförandet av det planerade europeiska samarbetet. Vid överläggningarna ansågs det å ena sidan vara en fördel om en lagstiftning angående konventionsstridiga radiosändningar kunde omfatta icke blott de nordiska länderna utan även övriga europeiska stater. Å andra sidan nödgades man räkna med att arbetet inom Europarådet med utformningen av ett gemensamt förslag kunde komma att kräva avsevärd tid. Vidare hävdades att de konventionsstridiga radiosändarna redan under alltför lång tid fått obehövligt bedriva sin verksamhet och att ytterligare uppskov med lagstiftning kunde medföra risk för att förefintliga planer på nya sändare i de nordiska farvattnen förverkligades. En gemensam nordisk lagstiftning ansågs därför böra genomföras utan att resultatet av frågans handläggning inom Europarådet avvaktades. Vid sakens behandling inom Nordiska rådet gav juridiska utskottet uttryck för den uppfattningen att återhållsamhet från de nordiska ländernas sida icke är motiverad av det förhållandet att andra länder icke vidtagit åtgärder. Den överenskomst om gemensam lagstiftning som träffats mellan de nordiska regeringarna går också ut på att lagförslag skall framläggas för respektive riksdagar nu i vår. I enlighet härmed har danska regeringen redan förelagt riksdagen ett lagförslag och regeringarna i Finland och Norge avser att inom kort framlägga sina förslag. Enligt min mening har i fråga om tidpunkten för lagstiftningens genomförande — vilket spørsmål är av övervägande praktisk-politisk natur — den under förberedelsearbetet frambeskrivna samlade nordiska uppfattningen sådan tyngd, att det måste anses såsom självklart att även Sverige nu vidtager åtgärder mot de konventionsstridiga radiosändarna. Jag föreslår därför, att förslag till lagstiftning i ämnet förelägges riksdagen för behandling under dess vårsession.

I övrigt må med anledning av lagrådets utlåtande anföras följande.

Lagrrådet hemställer om vissa lagtekniska jämkningar i lagtexten samt föreslår också en del sakliga ändringar, innebärande i vissa fall inskränkningar, i andra utvidgningar av det straffbara området. Den mest betydelsefulla av dessa ändringar avser 1 § och till följd av lagens konstruktion därmed också 2 §.

Enligt det remitterade förslaget skulle straff enligt dessa paragrafer inträda icke blott när den konventionsstridiga sändningen stör radiomottagning i något av de nordiska länderna utan även då sändningen är avsedd för dessa länder. Lagrådet har ansett att sistnämnda bestämmelse bör utgå. Motiveringen härför är att bestämmelsen — som lagrådet dock icke funnit folkrättsligt otillåten — måste anses olämplig, därför att den ger intryck av att åsyfta att skydda landet mot sändningar från anläggning utanför landet på grund av sändningarnas innehåll eller att värna den monopolställning som i de nordiska länderna tillkommer vissa rundradioföretag.

Något sådant syfte som lagrådet funnit den föreslagna texten kunna ge intryck av har emellertid — såsom otvetydigt framgår av mitt anförande vid remissen — självfallet icke förelegat. Ett försök att hindra avlyssning av viss rundradiosändning, vare sig på grund av dess innehåll eller för att värna om vårt lands egen rundradiosändning, skulle fullständigt strida mot den politik som vi fört och avser att föra på detta område. Här är endast fråga om att se till att de internationella överenskommelserna om tillståndskrav för rundradiosändning, förbud mot sådan sändning från öppna havet och fördelning av våglängder blir respekterade.

I stället var avsikten med den diskuterade bestämmelsen att vinna en lämplig begränsning av de sändare som skall omfattas av lagen. Lagrådets förslag innebär en ännu snävare begränsning av det straffbara området i 1 §. Emellertid har lagrådet i stället föreslagit en viss utvidgning av det straffbara området i 3 §. Denna motsvarar dock ej, åtminstone icke i alla avseenden, fullt ut inskränkningarna i 1 och 2 §§. Någon tvekan kan därför råda om den tillgodoser de krav som kan ställas på vår lagstiftning för att de gemensamma nordiska åtgärderna skall få erforderlig effekt. Jag finner mig dock kunna utgå ifrån att så skall bli fallet och kan därför förorda, att lagrådets ändringsförslag godtas i denna del. Även i övrigt bör lagrådets förslag kunna accepteras med allenast den ändringen att utförandet av transporter även enligt 3 § bör vara förbjudet oavsett om det sker yrkesmässigt eller ej. Skulle den svenska lagstiftningen mot illegala sändare icke visa sig effektiv, måste den självfallet skärpas.»

Motioner

I de avgivna motionerna har yrkats bl. a. att riksdagen måtte besluta att uppskjuta behandlingen av propositionen till höstsessionen samt att riksdagen måtte avslå propositionen.

Yrkande om uppskov har sålunda framförts i motionerna II: 875 och II: 885, varvid i den förstnämnda motionen tillika hemställts, att uppskovsyrkandet måtte göras till föremål för ett särskilt utlåtande för att möjliggöra dess behandling i kamrarna före en debatt av själva sakfrågan.

Yrkande om avslag har ställts i motionerna I: 723 och II: 876, I: 732 och

II: 890, I: 733 och II: 889, I: 734 och II: 888 samt II: 874. Samtidigt har i motionerna I: 732 och II: 890 yrkats, att riksdagen måtte hemställa hos Kungl. Maj:t dels att nytt förslag till lag med förbud mot rundradiosändning på öppna havet och i luftrummet däröver måtte framläggas i anslutning till det resultat, till vilket Europarådets juridiska kommitté angående radio och television kommer vid sin behandling av frågan, dels att Kungl. Maj:t vid överläggningar med regeringarna i Danmark, Finland och Norge må söka träffa överenskommelse om erforderliga åtgärder i syfte att få till stånd motsvarande uppskov med behandlingen av frågan i de nämnda länderna.

Till stöd för uppskovsyrkandet har i motionen II: 875 andragits, att behandlingen av propositionen lämpligen bör uppskjutas till hösten med hänsyn till riksdagens pressande arbetsbörda inför vårsessionens slut. Härigenom skulle riksdagens ledamöter ges möjlighet att utan hård tidspress överväga eventuella ändringar i den föreslagna lagen, vars bestämmelser i vart fall i vissa avseenden är både svårtolkade och diskutabla.

I fråga om uppskovsyrkandet har vidare i motionen II: 885 anförts, att det är önskvärt, att en lagstiftning på detta område i vårt land liksom i de övriga nordiska länderna skall få en utformning enligt de riktlinjer, som Europarådets juridiska kommitté kan komma att dra upp. Av den anledningen bör lagrådets synpunkter i dessa hänseenden beaktas.

Vad avslagsyrkandet beträffar, framhålles i de likalydande motionerna I: 723 och II: 876, att departementschefen förordat en kriminalisering för att hindra de sändningar från öppna havet utanför Sveriges fastland, som nu är i fråga. En annan möjlighet vore att medelst konkurrerande sändningar från svenska fastlandet göra det ekonomiskt omöjligt för s. k. piratsändare att fortsätta sin verksamhet. Detta kunde ske genom att man antingen ordnar kommersiella inslag i Sveriges radio och television eller ger tillstånd till fristående kommersiella radiosändningar i Sverige. Genom att fristående företag licensierades, skulle icke minst de religiösa och ideella folkrörelserna få en möjlighet till ökad kontakt med allmänheten. — Frågan om vilka åtgärder Sverige bör vidtaga för att åstadkomma skydd mot radiosändning, som innebär störning eller fara för störning behöver ingalunda lösas i brådskans tecken. Någon störande sändning förekommer knappast för närvarande. De »piratsändningar», som pågår, synes vara av ett helt harmlöst slag. Det är därför föga motiverat att genom snabbbehandling i utskott och kammare forcera fram ett avgörande. Föreliggande problem bör noggrant övervägas, och det måste därvid vara naturligt att såsom lagrådet framfört avvakta behandlingen i Europarådets juridiska kommitté angående radio och television. Denna behandling kan väl tänkas mynna ut i förslag till en europeisk konvention, som icke kommer att sammanfalla med den föreslagna lagstiftningen. — Innan man beslutar sig för någon speciell åtgärd mot störande sändare, är det av vikt, att man söker göra klart

för sig, i vilken riktning och i vilken takt den tekniska utvecklingen fortskrider. Det synes, som om man redan inom ganska nära framtid kommer att ha möjligheter att på mycket långa avstånd dirigera legala kommersiella sändningar, som är direkt avsedda för den svenska publiken. En kriminalisering av de just nu aktuella »piratsändarna» bleve i så fall skäligen verkningsslös. — Den föreslagna lagstiftningen finns det så mycket mindre skäl att nu i brådskans tecken acceptera som den är i hög grad svårtolkad och innehåller bestämmelser, som knappast förefaller stå i överensstämmelse med gängse rättsuppfattning.

I de likalydande motionerna I: 732 och II: 890 anföres, att det är önskvärt, att lagstiftningen i vårt land på ifrågavarande område, liksom även lagstiftningen i de övriga nordiska länderna, utformas i överensstämmelse med de riktlinjer, som Europarådets juridiska kommitté angående radio och television kan komma att förordna. Då nämnda kommitté skall sammanträda inom kort, synes det önskvärt, att detta sammanträde avvaktas, innan lagstiftning genomföres i vårt land. Ett sådant uppskov med ifrågavarande beslut är mot bakgrunden av nödvändigheten av ett enhetligt nordiskt uppträdande angeläget även för de övriga nordiska ländernas vidkommande.

I de likalydande motionerna I: 733 och II: 889 erinras om att i det till lagrådet remitterade lagförslaget fanns en bestämmelse om straff i det fall sändningen är avsedd att mottagas i något av de nordiska länderna. Denna regel ansåg lagrådet ge lagen intryck att avse skydd mot sändningarnas innehåll eller att värna radiomonopolen i de nordiska länderna. Efter lagrådets omförmälan ströks bestämmelsen, och den återfinns inte i det föreliggande lagförslagets första paragraf. Lagförslagets tredje paragraf synes emellertid kunna träffas av samma kritik som lagrådets. I denna paragraf straffbelägges viss angiven befattning med radiosändningar på öppna havet oavsett om störning eller risk för störning föreligger. Som lagrådet framhåller, omfattar konventionen och radioreglementet inte sådana fall. Departementschefens hänvisning till de internationella överenskommelserna synes därför vad avser denna punkt inte vara motiverad. Lagrådets grundläggande kritik att bestämmelserna ger intryck att antingen kriminalisera ifrågavarande sändningar på grund av deras innehåll eller i syfte att värna Sveriges Radios monopolställning kan således anföras mot sagda paragraf. — Självklart är, att Sverige skall uppfylla sina förpliktelser enligt ingångna avtal. Den omfattande kriminalisering som lagförslaget innehåller är ingalunda en naturlig konsekvens härav. Konventionen och reglementet innehåller ingenting, som direkt leder till krav på genomförandet av den nu föreslagna lagstiftningen. Icke någon stat har genomfört lagstiftning i syfte att kriminalisera radiosändning i strid med konventionen. — Det är oklart, om konventionen förpliktigar Sverige att ingripa mot sändarna utanför Sveriges kuster. — Ingen anledning finns att föregripa den diskussion, som förestår i Europarådets juridiska kommitté. Frågan är också under be-

handling i Förenta Nationerna. Under sådana omständigheter bör det framlagda lagförslaget inte antagas av riksdagen.

I de likalydande motionerna I: 734 och II: 888 yttras sammanfattningsvis, att lagförslaget begränsat och tämligen slumpartat ingriper mot sändningar, som sker utanför den internationella våglängdstilldelningen. Då det därtill kan fastslås, att de radiostationer, som enligt propositionen utgör anledning till lagförslagets framläggande, icke har någon störande effekt, är lagförslagets egentliga syfte uppenbarligen icke att skapa ordnade förhållanden beträffande våglängdsfördelning och förhindra radiostörningar. Det egentliga syftet torde fastmera vara — såsom lagrådet antytt — att värna de nationella radiomonopolen. Den förändring, som vidtagits i lagtexten efter lagrådets granskning, kan icke fördölja detta förhållande. Detta framgår så mycket tydligare, som motsvarande förändringar ej gjorts i de danska och norska lagförslagen, med vilka det svenska avses skola bilda en enhet. — I fråga om kriminalisering av åtgärder vidtagna utanför svenskt territorium går lagförslaget mycket långt. Traditionellt bestraffas i Sverige i sådant avseende endast gärningar av svenska medborgare och gärningar riktade mot svenskt intresse. Nu vill man kriminalisera en rad gärningar, som helt faller utanför denna ram.

Utskottet

Utskottet har vid sin behandling av förevarande lagförslag inhämtat upplysningar av tekniskt sakkunniga om rådande förhållanden inom de delar av telekommunikationerna, som beröres av lagförslaget. Utskottet har därvid fått den bestämda uppfattningen, att ett internationellt samarbete för ordnande av telekommunikationerna måste upprätthållas. Sverige har också sedan länge deltagit i sådant arbete och biträtt internationella konventioner härvidlag. Efterlevnaden av dessa konventioner är i avsaknad av internationella sanktioner beroende av de åtgärder, som av de enskilda staterna vidtages för att förverkliga konventionernas syfte. Den nu föreslagna lagstiftningen är att anse som en åtgärd väl ägnad att förverkliga detta syfte. Det har också av de tekniskt sakkunniga vitsordats, att ett snart genomförande av den föreslagna lagstiftningen är av stor praktisk betydelse för konventionernas efterlevnad.

Under debatten kring det framlagda lagförslaget har ifrågasatts, om detta stode i överensstämmelse med gällande folkrätt. Vid sin prövning av detta spörsmål har utskottet haft tillgång till ett utlåtande från professorn i internationell rätt vid Stockholms universitet Hilding Eek. Enligt denne föreligger från folkrättslig synpunkt icke något hinder för Sverige att genom lagstiftning förbjuda handlingar av den art, som anges i lagförslaget, eller för svenska domstolar och andra myndigheter att med stöd av lagen inom Sverige utdöma och utkräva straff för överträdelse av lagens förbudsregler. Ej heller lagrådet har på denna punkt haft någon erinran att fram-

ställa. Med hänsyn till vad sålunda förekommit, har utskottet icke funnit hinder föreligga mot lagförslaget i här berört avseende.

Den kritik, som i motionerna framförts mot lagförslaget, har bl. a. gällt tiden för dess antagande. Både i uppskovs- och i avslagsmotionerna har sålunda — i överensstämmelse med ett påpekande av lagrådet — framhållits, att ärendet lämpligen borde anstå i avbidan på ett kommande sammanträde med Europarådets juridiska kommitté angående radio och television. Ett avvaktande av Europarådets ställningstagande skulle emellertid medföra, att frågan skulle uppskjutas under avsevärd tid. Utskottet kan därför icke finna skäl bifalla dessa yrkanden. Icke något land har tidigare genomfört en lagstiftning av här ifrågavarande slag. Att de nordiska länderna sålunda skulle komma att introducera en nyhet, torde emellertid snarast förbättra vårt läge vid kommande internationella förhandlingar rörande telekommunikationerna. Det torde sålunda vara av fördel, att vårt land vidtager nu föreslagna åtgärder, som står i överensstämmelse med de internationella intressena i fråga om rundradion.

I diskussionen har vidare framhållits, att med åtgärder på området borde anstå, så att underlag kunde vinnas för en enhetlig lagstiftning i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Därvid har andragits, att det ursprungliga lagförslaget, som tillkommit efter gemensamma nordiska överläggningar mellan berörda departement, har omarbetats efter lagrådsgranskningen. Utskottet kan icke instämma i den kritik, som ligger bakom dessa påpekanden. Det framstår nämligen för utskottet som uppenbart, att de skiljaktigheter, som föreligger mellan de olika lagförslagen, icke är av någon väsentlig betydelse, när det gäller att uppnå det för de olika lagförslagen gemensamma målet.

Under hänvisning till det anförda vill sålunda utskottet tillstyrka en lagstiftning i överensstämmelse med de principer, som ligger till grund för propositionen. Vissa av lagförslagets punkter behandlas i det följande.

De särskilda bestämmelserna i lagförslaget

Nedanstående framställning begränsas till en redogörelse för de stadganden i lagförslaget, som föranlett motioner. Härvid återges eller refereras föredragande statsrådets och lagrådets uttalanden samt motionerna. I övrigt hänvisas till propositionen och motionerna.

2 §.

Departementschefen vid lagrådsremissen:

»Förberedelse och medverkan till otillåten sändning bör förbjudas endast då det är fråga om verksamhet av särskild betydelse för sändningen. Hit hör upprättande och innehav av anläggning, som avses att användas för sådan sändning, samt medverkan till upprättande, vidmakthållande och tek-

nisk drift av sådan anläggning. Detsamma gäller verksamhet för anställande och avlönande av personal på fartyg och sändare, anordnande av program, ackvisition av annonsuppdrag samt föranstaltande om transporter till fartyget. Förslaget att straffbelägga lämnande av reklamuppdrag synes ej ge anledning till så allvarliga betänkligheter att det icke för vår del bör kunna godtagas. Synpunkten att utländska annonsörer, som i praktiken ej så lätt kan nås av straffsanktioner, skulle beredas oberättigade favörer i förhållande till inhemska företagare, synes i detta sammanhang ej värd beaktande. De inhemska annonsörernas avgifter är nämligen med all sannolikhet av så stor betydelse för sändningsverksamheten, att deras bortfall skulle medföra, att verksamheten helt upphörde. Vad nu anförts om lämnande av reklamuppdrag torde i väsentlig mån även vara tillämpligt beträffande förmedling av sådant uppdrag. Även i fråga om medverkan i själva sändningen ansluter jag mig till de synpunkter, som framkommit under det nordiska samarbetet, och finner mig därför böra godtaga, att sådan medverkan straffbelägges endast då den lämnas på det ställe, där sändningen förekommer. Utförande av transport till fartyget eller annan anordning, på vilken radioanläggningen är upprättad, utgör en mycket betydelsefull form av medverkan till anläggningens nyttjande och bör på denna grund förbjudas. Då lagstiftningens syfte är att främja efterlevnaden av en internationell konvention, är det befogat att även söka förhindra att här i riket lämnas medverkan till andra illegala sändare än sådana, vilkas verksamhet endast berör Norden. En åtgärd i detta syfte kan dock lämpligen inskränkas att avse medverkan i mera organiserad form.»

Beträffande departementschefens redogörelse för det närmare innehållet av 2 § i det till lagrådet remitterade förslaget hänvisas här till prop. s. 20 f.

Lagrådet:

»Med bestämmelserna i 2 § avses enligt motiven viss förberedelse och medverkan till rundradiosändning i strid mot 1 § första stycket. Det synes vara lämpligare att 2 § får avse allenast handlingar, vilka innefatta medverkan till brott som sägs i 1 § med förut angiven lydelse, samt att i vad gäller förberedelse till otillåten sändning viss motsvarighet till 2 § upptages i 3 §.

Enligt motiven skall beträffande samtliga punkter i 2 § ansvar för överträdelse kunna ådömas även när den medverkande ej insett men bort inse, att anläggningen var avsedd för otillåten sändning. Härom lär uttrycklig bestämmelse vara erforderlig. Stadgandet om ansvar oberoende av uppsåt torde böra avse den som hade skäligen anledning antaga att brott förelåg, och ansvar bör, om vad lagrådet i övrigt förordat rörande 2 § godtages, ådömas såsom för medhjälp till brottet. — — —»

Motion. I motionen II: 887 yrkas i anslutning till 2 och 3 §§, att riksdagen för sin del inskränker lagen att avse den, som äger, driver eller bidrager

till upprättande eller vidmakthållande av i propositionen åsyftade radioanläggningar, samt den, som här i riket driver rörelse med ändamål att främja sändning från sådan radioanläggning. I motiveringen framhålles bl. a., att den föreslagna lagen i väsentliga stycken är svårförenlig med det rättsmedvetande, som råder i stora kretsar i vårt land. Det störande torde framför allt ligga i att handlingar, som eljest uppfattas som helt legala — transporter, artistframträdanden, annonsering etc. — förklaras illegala enbart genom att de förknippas med en verksamhet som — ehuru tillkommen mot statsmakternas intentioner — fram tills nu ej kunnat betraktas som brottslig. Lagförslaget bör begränsas till att avse huvudman för de sändningar, som förklaras brottsliga, samt den, som driver rörelse med ändamål att främja sådana sändningar.

Utskottet. Den av motionären påyrkade begränsningen kommer att medföra, att den föreslagna lagstiftningen blir mindre effektiv. Det kan till och med ifrågasättas, om icke en sådan begränsning skulle få till följd att lagen bleve utan varje påtaglig betydelse. Utskottet kan därför icke tillstyrka motionsyrkandet.

§ 3.

Beträffande *departementschefens* uttalanden hänvisas här till vad ovan upptagits under 2 § samt i avsnittet Allmänna synpunkter (ovan s. 14).

Lagrådet:

»Såsom förut anmärkts torde till 3 § böra överföras motsvarighet till föreskriften i 1 § andra stycket. I 3 § bör vidare, i anslutning till förslaget, stadgas straff för den som — utan att medverka föreligger enligt 2 § i dess av lagrådet angivna lydelse — driver rörelse med ändamål att främja sådan sändning. Beträffande förmedling av uppdrag torde bestämmelsen, i enlighet med uttalande i motiven att endast medverka i mera organiserad form skall förbjudas, böra begränsas till att avse yrkesmässig förmedling. Skäl synas föreligga att vid sidan av sådan verksamhet även medtaga yrkesmässigt utförande av transporter. Det sistnämnda torde innefatta en viss utvidgning i förhållande till förslaget. Bestämmelsen bör, liksom motsvarande punkt i 2 §, omfatta icke blott särskild företagare utan även förare av fartyg eller luftfartyg. Den ytterligare utsträckning av 3 § som enligt vad förut sagts kan böra föränsas av den förordade ändringen av 1 § första stycket torde kunna få innebära, att svensk medborgare straffas för gärningar som här sagts, även om de förövas utom riket, samt att straff jämväl stadgas för svensk som, inom eller utom riket, lämnar uppdrag för sändning av ifrågavarande slag. I sistnämnda hänseende torde dock bestämmelsen böra begränsas att gälla den som lämnar sådant uppdrag ofta eller på en gång för längre tid eller eljest i sådan utsträckning att han kan sägas utnyttja sändningen i

betydande omfattning. — Med angivet innehåll torde paragrafen i tillräcklig omfattning inbegripa jämväl vad i förslagets 2 § förbjudes såsom förberedelse till där avsedd sändning. Straff torde icke böra stadgas för medverkan till här omförmälda brott.»

Motioner. I motionerna I: 731 och II: 886 yrkas, att 3 § må erhålla den lydelse, som lagrådet förordat.

Som framgår av redogörelsen under 2 § har i motionen II: 887 beträffande 3 § framställts enahanda yrkande som vid 2 §. Härutinnan hänvisas till denna redogörelse.

Utskottet. Något bärande skäl för att begränsa kriminaliseringen av transporter till att gälla endast yrkesmässiga sådana har icke förebragts. Mot en sådan begränsning talar främst, att effektiviteten av den föreslagna lagstiftningen kan befaras bli påtagligt minskad. Vidare torde man böra räkna med att det kan bli föremål för meningsskiljaktigheter, vad som är att uppfatta som yrkesmässig och som icke yrkesmässig transport. Lagstiftningen torde sålunda bli enklare att tillämpa, därest propositionen följes i förevarande del.

Vad beträffar det i motionen II: 887 upptagna yrkandet, hänvisar utskottet till vad ovan anförts under 2 §.

Lagens ikraftträdande

Departementschefen: Då tidpunkten för lagens ikraftträdande lämpligen bör bestämmas efter samråd med övriga nordiska länder, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att förordna om lagens ikraftträdande.

Motion. I motion II: 874 yrkas, att lagens promulgationsbestämmelse utformas så, att lagen träder i kraft den dag Konungen förordnar, dock tidigast den 1 januari 1963. I motiveringen framhålles, att det är angeläget, att såväl de i verksamheten engagerade företagen som framför allt deras anställda beredes en skälig omställningstid.

Utskottet. Av den förestående redogörelsen framgår, att den föreslagna lagstiftningen tillkommit efter nordiskt samarbete. Det framstår därför som lämpligt, att den svenska lagen såvitt möjligt träder i kraft samtidigt med motsvarande lagar i övriga nordiska länder. Önskemålet härom kan tillgodoses, om Kungl. Maj:t berättigas att förordna om lagens ikraftträdande.

Övriga i motioner upptagna frågor

Motioner. I motionerna I: 733 och II: 889 yrkas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning rörande ökad frihet och

ökade konkurrensmöjligheter i etern. Som motivering anföres bl. a., att propositionen aktualiserar spörsmålet om införande av en friare ordning än den som tillämpas i vårt land på TV- och radioområdet. En sådan ordning skulle verka stimulerande och öka medborgarnas valfrihet. — I motionen framhålles därjämte, att frågan om införande av en bestämmelse i grundlagen rörande rätten för envar att utan inskränkning avlyssna radio- och TV-sändningar samt av bestämmelser, som i övrigt tryggar medborgerliga rättigheter i fråga om kommunikationer i etern, bör upptagas till utredning vid lämplig tidpunkt.

I motionen II: 887 yrkas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin uppfattning ger till känna att i grundlag bör upptagas en bestämmelse om rätt för varje svensk medborgare att oförkränkt lyssna till radioutsändning och följa TV-sändning samt att förslag härom förelägges riksdagen oberoende av den pågående allmänna översynen av grundlagarna. Som motivering anföres bl. a., att det i den offentliga debatt, som uppstått kring det framlagda lagförslaget, har hävdats, att även om förslaget på intet sätt kriminaliserar det fria lyssnandet utan enbart sändningen och det arbete, som föregår sändningen, en dylik lagstiftning mot vissa radiosändningar senare lätteligen skulle kunna kompletteras med ett förbud att mottaga dem och lyssna till dem.

I motionerna I: 731 och II: 886 behandlas vissa problem rörande radioverksamheten i vårt land, vilka enligt motionärerna bör upptagas till skyndsamt prövning. Av konstitutionella skäl har motionärerna emellertid icke ställt något yrkande i förevarande sammanhang. — Beträffande den diskussion, som motionärerna här för, hänvisas till motion II: 866.

Även i motionen II: 885 upptages frågan om radioverksamhetens utformning, varvid bl. a. diskuteras införande av en Sveriges ungdomsradio. Jämväl i denna motion angives, att något yrkande av konstitutionella skäl inte kan ställas. — Beträffande motionärernas diskussion i nämnda fråga hänvisas till motionen.

Utskottet. De under detta avsnitt redovisade frågeställningarna är i och för sig av stort intresse. Det synes emellertid icke påkallat, att utskottet ingår på någon närmare diskussion av dessa problem. Det kan nämligen icke med fog göras gällande, att de blivit aktualiserade genom det framlagda lagförslaget. I vissa fall anför redan motionärerna, att de av konstitutionella skäl icke framställer något yrkande. Självfallet saknar då utskottet anledning att överväga vad som anföres i åsyftade motioner, nämligen I: 731 och II: 886 samt II: 885. I de återstående motionerna har visserligen formliga yrkanden framförts. Denna omständighet i och för sig kan emellertid icke föranleda utskottet att här upptaga dem till prövning.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer,

A. att riksdagen måtte avslå de yrkanden om uppskov, som framställts i

1. motionen II: 875 och
2. motionen II: 885;

B. att riksdagen måtte avslå de yrkanden om avslag å propositionen, som framställts i

1. motionerna I: 723 och II: 876,
2. motionerna I: 732 och II: 890,
3. motionerna I: 733 och II: 889,
4. motionerna I: 734 och II: 888 samt
5. motionen II: 874;

C. att riksdagen med avslag å följande motionsyrkanden, nämligen

1. yrkandet i motionerna I: 731 och II: 886,
2. det andra yrkandet i motionen II: 887 samt
3. det andra yrkandet i motionen II: 874

måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag med förbud i vissa fall mot rundradiosändning på öppna havet m. m.;

D. att följande motioner, nämligen

1. motionerna I: 733 och II: 889 samt
2. motionen II: 887,

i vad de ej kan anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 maj 1962

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Erik Svedberg, fröken Mattson, herrar Ferdinand Nilsson, Alexanderson, Hilding, Lennart Geijer och Gösta Jacobsson;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, fru Johansson, herrar Östrand, Svensson i Vä, Ekström i Björkvik, Gustafsson i Borås, Martinsson och fru Kristensson.

Reservationer

Vid B och D i utskottets hemställan

Av herrar *Alexanderson, Hilding* och *Jacobsson, Gösta*, fru *Gärde Widemar*, herr *Gustafsson* i Borås samt fru *Kristensson*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

Propositionen nr 171 om förbud i vissa fall mot radiosändningar på öppna havet m. m. aktualiserar juridiska och tekniska problem samt lämplighetsavvägningar av synnerligen stor svårighetsgrad. Ett minimikrav på propositioner av förevarande slag är enligt utskottets mening att de föregås av en noggrann utredning. Detta har emellertid inte skett med propositionen nr 171. Det material, som utskottet haft att fatta beslut på, företer uppenbara brister. Sedvanlig remissbehandling har inte ägt rum. Den i Nordiska rådet mot praxis avvikande behandlingen av ärendet fyller inte rimliga krav på tillräcklig information innan beslut fattas. Bl. a. har inte den juridiska niomannakommittén inom rådet hörts.

Utskottet vill vidare erinra om att vid Nordiska rådets behandling av frågan hade en ledamot fogat en reservation vid juridiska utskottets utlåtande. I reservationen hemställdes att Nordiska rådet icke skulle företaga sig något i anledning av medlemsförslaget. I motiveringen för detta avslagsyrkande anfördes bl. a., att ett förverkligande av rekommendationen i allt fall förutsatte långtgående ingrepp av det slag, som omnämnes i en vid förslaget fogad promemoria, även om utskottsmajoriteten uttalade, att man inte för närvarande toge ställning till vilka åtgärder som skulle vidtagas. Dessa ingrepp menade reservanten har inte något stöd i det allmänna rättsmedvetandet, som inte uppfattat dessa radiostationers verksamhet som brottslig än mindre den annonsering som sker genom dem. De program, som utsänts från dessa stationer, hade enligt reservanten varit tämligen oförargliga, och icke från något håll hade påståtts att de åstadkommit skada eller störningar.

Vid frågans behandling i plenum beslöt Nordiska rådet med 48 röster mot 7 antaga följande rekommendation (rådets rekommendation nr 10/1962).

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de i fællesskab træffer foranstaltninger for at sikre gennemførelsen af det af dem alle tiltrådte internationale radioreglement, for så vidt angår radiospredning i strid med dette og bestemt til modtagning på et nordisk lands område.

Vid omröstningen avstod 5 medlemmar från att rösta. Rekommendationen har i början av maj innevarande år tillställts regeringarna. Som synes rekommenderar Nordiska rådet regeringarna att vidtaga åtgärder för att säkra genomförandet av det internationella radioreglementet.

I rådets rekommendation säges alltså inte uttryckligen att lagstiftning skall tillgripas utan det får förutsättas att åtgärder av annan art kan komma i fråga.

Den bristfälliga utredning, som presteras i propositionen, har kompletterats under utskottsbehandlingen. Under den korta tid, som utskottet haft

till sitt förfogande, har dock ingen fullständig utredning kunnat förebringas. I viss utsträckning har emellertid utskottets behandling varit ägnad att kasta nytt ljus över förevarande spörsmål. Vad sålunda blivit upplyst har föranlett utskottet till antagande att något brådskande behov av kriminaliserande lagstiftning mot ifrågavarande sändningar i allt fall ej föreligger.

I motiveringen för det aktuella lagförslaget har särskild vikt lagts vid konventionens rekommendationer att aktivt inskrida mot radiosändningar, som orsakar menliga störningar i Sverige eller i något av de övriga nordiska länderna. Av den inom utskottet hörda tekniska expertisen har utskottet inhämtat följande rörande störningsrisken vid mottagning i Sverige från de sändare, Radio Nord och Radio Syd, som beröres av lagförslaget.

Mellan- och långvågsbanden används för utsändningar, som skall täcka en större del av ett land. Televerket disponerar för närvarande två P1-sändare på långvåg och 34 på mellanvåg samt 26 P2-sändare på mellanvåg. Våglängder har de olika länderna fått sig tilldelade vid den s. k. Köpenhamnsöverenskommelsen, som dock icke biträtts av östmakterna. Radio Nord, som sänder på mellanvåg 498,4 meter använder en våglängd, som är tilldelad Lyon i Frankrike. Sammanlagt finns det på lång- och mellanvågsbanden ca 135 våglängder att tillgå. Vid Köpenhamnsrådet fördelades de tillgängliga ca 120 mellanvågskanalerna på ca 400 sändare sålunda, att varje land fick åtminstone en kanal med exklusiv sändningsrätt och dessutom andel i andra kanaler. I en del fall förekom att 3—4 stationer fick dela samma kanal. Förutsättningen härför var att de var belägna på sådant geografiskt avstånd från varandra, att de inte skulle kunna åstadkomma någon nämnvärd störning sinsemellan. Planen har emellertid icke respekterats och dessa våglängdskanaler brukas nu av ca 1 000 radiosändare, varav alltså över 500 sänder i strid med Köpenhamnsplanen.

Ultrakortvågsbandet även kallat FM bandet används för att ge tekniskt utmärkt mottagning på korta avstånd. Televerket disponerar 38 P2-sändare på FM och lika många P1-sändare. Även de allra starkaste utländska ultrakortvågssändarna når inte längre in i Sverige än den allra sydligaste delen. Radio Syd sänder på ultrakortvågsbandet på en våglängd, som inte används i Sverige.

På ultrakortvågsbandet finns det fortfarande ganska gott om plats. Det är för närvarande tekniskt möjligt att där lägga in flera sändare med begränsad räckvidd. Utländska sändare stör inte på detta band, och de svenska stationerna där skulle inte kunna störa de utländska och inte heller varandra.

I ärendet har uppgivits att Radio Nord inte stör någon annan sändning än möjligen sändningen från Lyon för vissa lyssnare i mellersta Frankrike, detta emedan Radio Nord arbetar på samma våglängd som Lyon.

Den franska sändaren sänder emellertid med 150 kW och Radio Nord med maximalt endast 10 kW, varför det är klart att störningar i Frankrike från Radio Nord måste bli obetydliga i allmänhet och absolut inga inom det område Lyon-sändaren är avsedd att täcka.

Det kan emellertid frambållas att de som blir eventuellt störda i sin avlyssning av Radio Lyon i stället kan lyssna på något av de andra av Frankrikes program 2-sändare, ca ett 10-tal, som sänder exakt samma program och med 50 kW högre effekt. Kvalitén på mottagningen från dessa sändare torde

vara avsevärt bättre än från Radio Lyon. Dessutom är Radio Lyon så starkt störd av andra sändare, t. ex. Karl-Marx-Stadt, att den störning som kan uppkomma genom Radio Nord är betydelselös.

Sedan länge har av tekniska skäl en internationell fördelning av våglängder tillämpats i syfte att förhindra störningar mellan radiostationer. Internationella avtal i detta syfte har träffats. Utskottet finner det angeläget att betona, att Sverige självklart bör uppfylla sina förpliktelser enligt de internationella överenskommelserna. För att utreda omfattningen av Sveriges förpliktelser enligt åberopade konventioner och därtill knutna reglementen har utskottet tagit del av yttranden från folkrättslig expertis. Enligt denna föreligger inget folkrättsligt hinder, men icke heller några förpliktelser enligt konventionen att vidtaga föreslagen lagstiftning mot radiosändare på internationellt vatten utanför det egna territoriet.

Professor Hilding Eek anför följande:

»Det synes mig under dessa omständigheter i princip riktigt att hävda, att *folkrätten* icke medför hinder för Sverige att i lag stadga straffsanktionerat förbud mot rundradiosändning som bedrivs av utlänning utom riket, *även om gärningen icke kan sägas rikta sig mot något påtagligt svenskt intresse.*»

Professorn i rättsvetenskap vid Köpenhamns universitet Alf Ross anför beträffande förpliktelserna enligt konventionen följande:

»Danmarks förpliktelser i anledning av konventionen m. m. sträcker sig, såvitt angår radiosändning från fartyg, icke längre än till fartyg inregistrerat här i landet. Det har visats (i det föregående) att Danmark således enligt konventionen inte har någon förpliktelse i förhållande till främmande fartyg, som uppehåller sig på danskt sjöterritorium. Så mycket mera måste det gälla att det ej heller påvilar Danmark någon förpliktelse i förhållande till främmande fartyg på öppna havet.»

Professor Ross säger vidare:

»En lagstiftning som den påtänkta vidtages alltså inte för att uppfylla någon internationell förpliktelse utan för att tillvarata nationella intressen.»

Den generella skyldigheten att ingripa mot radiosändarna utanför Sveriges kuster åvilar enligt konventionen de länder i vilka sändarfartygen är inregistrerade.

De upplysningar som utskottet hämtat från tekniskt sakkunniga, bl. a. generaldirektören för telestyrelsen Håkan Sterky, visar emellertid att någon störning eller risk för störning vid mottagning i Sverige ej föreligger från de nu aktuella sändningarna. Något skäl för ett brådskande ingripande föreligger därför icke.

Tungt vägande sakkritik kan enligt utskottet anföras främst mot 3 § i förevarande lagförslag. Denna paragraf har uppenbarligen ej till syfte att motverka störande sändningar, utan ger fastmera intryck av att avse skydd för radiomonopolen. Bestämmelsen innebär dessutom bl. a. att den utlänning

som på öppna havet eller i luftrummet däröver upprättar eller innehar radioanläggning, som står i strid med radioreglementet, inte kan straffas, medan däremot en svensk, som i en eller annan form hjälper vederbörande t. ex. med transport, straffas. Det torde vara för svensk lagstiftning främmande att medverkan till en gärning kriminaliseras medan själva gärningen ej är belagd med straff.

Det har med skäl anförts, att den omfattande kriminalisering som propositionen innehåller sträcker sig vida längre än vad som kan anses skäligt. Det vore enligt utskottets mening orimligt att binda riksdagen för en lagstiftning av föreslagen art innan andra utvägar, som bättre överensstämmer med det allmänna rättsmedvetandet, prövats. För det allmänna rättsmedvetandet är det föga tilltalande att handlingar som eljest uppfattas som fullt legala — transporter, artistframträdanden, annonsering osv. — skall kriminaliseras, då de har anknytning till ifrågasvarande radioutsändning, medan något sådant aldrig ifrågasatts i samband med överträdelser av jämförbar lagstiftning, ex. upphovsrättslagen.

Utskottet vill vidare tillfoga att, innan man beslutar sig för någon speciell åtgärd mot rundradiosändningar från internationellt vatten eller luftrummet däröver, är det av vikt att man söker göra klart för sig i vilken riktning och i vilken takt den tekniska utvecklingen fortskrider. Redan i en ganska nära framtid kan det komma att finnas möjligheter att på mycket långa avstånd dirigera legala radio- eller TV-sändningar, direkt avsedda för svensk publik. En kriminalisering av de just nu aktuella sändarna bleve i så fall skäligen verkningslös.

Som i lagrådets yttrande och motionsvis framhållits har veterligen icke någon stat ännu genomfört lagstiftning i syfte att kriminalisera sändningar av det slag som avses i propositionen. Underlåtenhet att antaga föreslagen lagstiftning kan därför icke tagas till berättigad intäkt för kritik från andra stater.

Utskottet vill med beaktande av lagrådets kritik anföra, att det finns ingen anledning att nu föregripa den diskussion, som förestår i Europarådets juridiska kommitté för radio och television, som enligt uppgift sammanträder i juni. Denna diskussion kan leda till åtgärder av helt annat slag än dem som regeringen föreslagit. Sverige bör på ett vidare internationellt plan verka för en lösning av problemen med de konventionsstridiga sändarna.

På anförda skäl anser utskottet att riksdagen bör avslå det i propositionen framlagda lagförslaget.

Det har motionsvis begärts, att frågan om införande av en friare ordning med större konkurrensmöjligheter än den i vårt land på TV- och radioområdet tillämpade bör upptagas till prövning. En sådan ordning skulle verka stimulerande och öka medborgarnas valfrihet. Vad gäller den särskilda frågan om möjlighet till kommersiell TV-verksamhet i Sverige, så har den behandlats i de vid början av denna riksdag väckta motionerna I: 143 och

II: 183. Dessa, vilka remitterats till annat utskott, kommer att behandlas vid höstsessionen, varför riksdagen då har att ta ställning till den frågan. Utskottet biträder yrkandet i de i anslutning till förevarande proposition väckta motionerna I: 733 och II: 889 och föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att den i dessa motioner väckta frågan om ökade konkurrensmöjligheter i etern tas upp till prövning.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet alltså, att riksdagen

1. med bifall till de likalydande motionerna I: 723 och II: 876, I: 733 och II: 889 samt I: 734 och II: 888 måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 171, samt

2. med bifall till de likalydande motionerna I: 733 och II: 889 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande ökade konkurrensmöjligheter i etern.

Vid C i utskottets hemställan

Av herrar *Nilsson, Ferdinand*, och *Svensson* i Vä, vilka ansett,

a) att utskottets yttrande beträffande 3 § (s. 21) bort ha följande lydelse:

Enligt lagrådets förslag skulle transporter och förmedling av uppdrag för konventionsstridig rundradiosändning kriminaliseras, därest de är att betrakta som yrkesmässig verksamhet. Departementschefen har emellertid föreslagit, att utförandet av transporter skall kriminaliseras oavsett om det sker yrkesmässigt eller ej. Utskottet finner inte bärande skäl föreligga för att transporter skulle behandlas på annat sätt än förmedling av uppdrag och tillstyrker därför yrkandet i motionerna I: 731 och II: 886 om att 3 § skall utformas på sätt som lagrådet förordat. Skulle yrkandet om ovan avsedd inskränkning av lagens räckvidd icke bifallas, förstärkes de skäl, som talar för att straffbestämmelserna enligt 3 § bringas i närmare överensstämmelse med motsvarande danska lagstiftning, så att straffskalan endast omfattar böter.

Vad beträffar — — — (lika med utskottet) — — — under 2 §.

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna I: 731 och II: 886 måtte för sin del besluta, att 3 § i lagen med förbud i vissa fall mot rundradiosändning på öppna havet m. m. skall erhalla följande lydelse:

3 §.

Den som här i riket upprättar eller innehar radioanläggning avsedd att användas för rundradiosändning på öppna havet eller i luftrummet däröver, yrkesmässigt utför transport till fartyg eller till annan anordning, där anläggningen finnes, eller yrkesmässigt förmedlar uppdrag för sändningen

eller ock driver rörelse med ändamål att annorledes främja sändningen, straffas, där ej 2 § är tillämplig, med dagsböter eller fängelse. Detsamma skall gälla, om svensk utom riket begår sådan gärning eller, inom eller utom riket, i betydande omfattning lämnar uppdrag för sändningen.

Åtal för brott — — — (lika med utskottet) — — — Konungen bemyndigat därtill.

Vid D i utskottets hemställen

Av herrar Nilsson, Ferdinand, och Svensson i Vä, vilka ansett,

a) att utskottets yttrande i denna del (s. 22) bort ha följande lydelse:

De under detta avsnitt redovisade frågeställningarna är enligt utskottets mening av stort intresse. Då frågorna i praktiken hänger nära samman med ärendet i propositionen, är det för utskottet angeläget att ge sin mening tillkänna.

Utskottet delar den i motionerna I: 731 och II: 886 uttryckta uppfattningen, att radioverksamheten i vårt land snarast möjligt bör utvidgas till tre parallella ljudradioprogram och två televisionsprogram. Härvid bör behovet av lätta underhållningsprogram tillgodoses. Såsom motionärerna framhåller måste det anses vara av än större betydelse, att vissa andra väsentliga lyssnareintressen, avseende särskilt de religiösa rörelsernas, folkbildningsorganisationernas och andra ideella verksamheters behov av vidgat informationsutrymme, beaktas på bättre sätt. Den i motionen II: 885 framförda tanken på införande av en Sveriges ungdomsradio finner utskottet värd att pröva. Såsom anförts i motionerna I: 731 och II: 886 bör det vara en angelägen målsättning, att programproduktion inom ljudradion och televisionen kommer till stånd på det regionala planet i betydligt större utsträckning än hittills. Utskottet delar också sistnämnda motionärers uppfattning, att det värde, som den fria konkurrensen representerar, så långt möjligt bör tillvaratas även inom radioverksamheten och att i nämnda syfte bör prövas möjligheten av att låta två eller flera radioföretag fritt konkurrera med varandra.

I motionen II: 887 liksom i motionerna I: 733 och II: 889 har ifrågasatts, att bestämmelse bör upptas i grundlagen om rätt för varje svensk medborgare att oförkränkt lyssna till radioutsändning och följa TV-sändning. Utskottet anser, att rätten härtill tillhör medborgarnas oförtytterliga rättigheter, och finner det angeläget, att frågan härom prövas.

De frågor, som utskottet ovan berört, angående den svenska radioverksamhetens utformning och rätten att följa ljudradio- och TV-sändningar bör skyndsamt upptas till prövning. Det framstår för utskottet såsom angeläget att dessa spörsmål genom skrivelse bringas under Kungl. Maj:ts prövning.

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 731 och II: 886, de likalydande motionerna I: 733 och II: 889 ävensom motionerna II: 885 och II: 887 måtte i skriftelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet ovan anfört.

Forslag
til

Lov om ændringer i lov om telekommunikation m. m. ved radio.

I lov nr. 188 af 12. april 1949 om telekommunikation m. m. ved radio foretages følgende ændringer:

1. I § 1 ændres stk. 3 til stk. 4, og som nyt stk. 3 indsættes:

»Stk. 3. Der må ikke oprettes, drives eller bruges radiospredningsstationer på det åbne hav eller i luftrummet derover.«

2. I § 7 indsættes som nyt stk. 2, 3 og 4:

»Stk. 2. Er overtrædelsen begået af et aktieselskab el. lign., kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar.

Stk. 3. For så vidt angår de i § 1, stk. 3, omhandlede lovovertrædelser finder borgerlig straffelovs regler om medvirken kun anvendelse med hensyn til

1) den, der medvirker til oprettelse eller økonomisk eller teknisk drift af den station, der bruges eller er bestemt til at bruges til radiospredning i strid med bestemmelsen,

2) den, der i ejerens eller brugerens tjeneste medvirker til radiospredning fra den pågældende station,

3) den, der medvirker til radiospredning ved økonomisk eller teknisk bistand, ved bestilling af udsendelser over stationen, ved optagelse eller formidling af ordrer herpå, ved at lede optagelsen af programmer, ved deltagelse på fartøjet i udsendelser, ved at stille lokaler eller tekniske hjælpemidler til rådighed eller ved levering eller transport af betydning for radiospredningen.

Stk. 4. Overtrædelse af § 1, stk. 3, hører under dansk straffemyndighed, uanset om betingelserne i borgerlig straffelov §§ 6—9 er opfyldt. Handlinger, foretaget uden for den danske stat, er dog kun undergivet dansk straffemyndighed, såfremt

1) radiospredningsstationen oprettes eller drives med henblik på eller bruges til radiospredning, som må antages bestemt til modtagning på dansk område, eller som forstyrrer radiomodtagning på dansk område, eller

2) gerningsmanden har dansk indfødsret eller bopæl i den danske stat eller har indfødsret eller bopæl i Finland, Island, Norge eller Sverige og opholder sig her i landet.«

Bemærkninger til lovforslaget.

Lovforslaget er udarbejdet på grundlag af forhandlinger mellem ministeriet for offentlige arbejder i Danmark, kommunikationsdepartementerne i Finland og Sverige og kirkje- og undervisningsdepartementet i Norge, under hvilke der er opnået enighed om at søge tilvejebragt en i det væsentlige ensartet lovgivning i de pågældende lande om de såkaldte »piratsendere«. Nogenlunde samtidig med fremsættelsen af nærværende lovforslag fremsættes lignende lovforslag i Finland, Norge og Sverige.

Om baggrunden for lovforslaget bemærkes, at de såkaldte »piratsendere« er oprettet og drives uden for nogen stats territoriale område i strid med bestemmelserne i det internationale radioreglement (Genève 1959), artikel 7, § 1 (bestemmelse nr. 422) og artikel 28, § 6 (bestemmelse nr. 962), der er sålydende:

Nr. 422: Etablering og benyttelse af radiospredningsstationer (radiofoni og fjernsynsstationer) om bord i skibe, luftfartøjer eller enhver anden form for flydende eller luftbårne objekter uden for nationale territorier er forbudt.

Nr. 962. Det er forbudt bevægelige stationer på søen eller over søen at udføre radiospredningstjeneste.

Det internationale radioreglement, der slutter sig til den internationale telekommunikationskonvention (Genève 1959), er tiltrådt af praktisk taget alle stater.

Hertil slutter sig en rekommendation fra den internationale radiokonference i Genève 1959 og en henvendelse af 15. juni 1960 fra den europæiske radiofoniunions præsident, der begge går ud på at henstille til medlemsadministrationerne at anmode deres respektive regeringer om at tage de nødvendige skridt til at forhindre eller standse »piratvirksomhed«.

Om begrundelsen for radioreglementets foran citerede bestemmelse og de nævnte rekommendationer fremhæves, at det anvendelige radiospektrum efter sin natur kun frembyder begrænsede pladsmuligheder. Da radiobølgerne udbreder sig uanset landegrænser, er international koordination og kontrol med alle radiosendere nødvendig for at opnå den mest effektive udnyttelse af radiospektret og undgå gensidige forstyrrelser. Der er da også ved internationale aftaler — for radiofoni og fjernsyn ved frekvensplaner for det europæiske område — disponeret over hele det til rådighed stående frekvensspektrum til brug for landenes eksisterende og planlagte stationer. De ganske beskedne muligheder, der måtte være for etablering af stationer ud over de i planerne anførte, er påregnet udnyttet efter bestemte regler til landenes i øjeblikket uforudselige behov. Der er således ingen reel mulighed for »æterfrihed«.

Der har under de nordiske drøftelser været enighed om, at en lov, der tilsigter at bringe »piratsendernes« virksomhed til ophør, ikke med rimelig sikkerhed kan forventes at ville opnå sit formål, med mindre den gør virksomheden strafbar. Efter forslaget kriminaliseres oprettelse og drift af »piratsendere« generelt, medens der dels af praktiske grunde dels af hensyn til opnåelse af størst mulig nordisk ensartethed kun sker kriminalisering af visse former for medvirken, således at den almindelige regel i straffelovens § 23 i et vist omfang fraviges.

Til lovforslagets enkelte bestemmelser bemærkes følgende.

Til nr. 1.

Bestemmelsen forbyder i overensstemmelse med radioreglementets oven for citerede bestemmelser (nr. 422 og 962) enhver oprettelse, drift eller brug af radiospredningsstationer på det åbne hav eller i luftrummet derover.

Ejeren og brugeren af stationen, for selskabers vedkommende også direktør og bestyrelsesmedlemmer, omfattes som gerningsmænd af bestemmelsen, der må sammenholdes med bestemmelsen om medvirken i forslaget til § 7, stk. 3, og bestemmelsen om dansk straffemyndighed i forslaget til § 7, stk. 4, jfr. bemærkningerne til disse bestemmelser nedenfor.

Til nr. 2.

Efter den gældende regel i telekommunikationslovens § 7, der efter forslaget bliver § 7, stk. 1, kan overtrædelser straffes med bøde, ligesom ulovligt anbragte eller benyttede anlæg og apparater kan konfiskeres. Det følger af borgerlig straffelovs § 19, at både forsætlige og uagtsomme overtrædelser kan straffes.

Ad § 7, stk. 2.

Da eventuelle overtrædelser kan påregnes også at blive begået af aktieselskaber og lignende, findes det rimeligt at foreslå en bestemmelse, hvorefter der kan pålægges selskabet som sådant bødeansvar. Efter sin placering vil bestemmelsen også gælde overtrædelse af de allerede bestående bestemmelser i telekommunikationsloven.

Ad § 7, stk. 3.

Bestemmelserne om strafbar medvirken er i overensstemmelse med vedtagelserne under de nordiske forhandlinger.

Bestemmelsen i § 7, stk. 3, nr. 1, dækker al medvirken til oprettelse eller økonomisk eller teknisk drift af den pågældende station. Ved udtrykket »økonomisk eller teknisk drift« sigtes til den almindelige opretholdelse og vedligeholdelse af stationen, men ikke til medvirken til radiospredningen, jfr. stk. 3, nr. 2-3. Bestemmelsen omfatter eksempelvis den, der stiller fartøj til rådighed, eller ved finansiering, leverancer, transport eller personligt arbejde, herunder administration, medvirker til stationens oprettelse eller drift.

Medvirken til radiospredningen omhandles i forslaget til § 7, stk. 3, nr. 2-3, der sonderer imellem, om den pågældende har en sådan tilknytning til senderen, at han er ansat i ejerens eller brugerens tjeneste, eller dette ikke er tilfældet. I førstnævnte tilfælde er al medvirken til radiospredningen strafbar, hvad enten den består i administration — herunder optagelse af ordrer på annoncer — programproduktion, deltagelse i udsendelserne som speaker eller andet, jfr. stk. 3, nr. 2. Har den pågældende ikke en sådan tilknytning til senderen, er det kun de nærmere i stk. 3, nr. 3, angivne former for medvirken, der kan straffes. Ved ansættelse i ejerens eller brugerens tjeneste sigtes til ansættelse i henhold til tjenstekontrakt. Herved forstås i almindelighed aftale, hvorved en person forpligter sig til mod vederlag at arbejde i en andens tjeneste, d. v. s. således at han ialfald med hensyn til arbejdets udførelse underordnes arbejdsgiverens ledelse. Begrebet forudsætter et vist underordningsforhold. Tjenstekontrakt foreligger klarest, når den indgås for en vis længere tid. Der foreligger i almindelighed ikke tjenstekontrakt, når aftalen ikke går ud på, at den pågældende skal stille sin arbejdskraft til rådighed for en tid, men på, at han skal udføre et bestemt afgrænset arbejde. Afgrænsningen i nr. 2 får navnlig betydning for medvirken i form af deltagelse i udsendelserne. Den tilsigter uden for det strafbares område at holde den fjernere medvirken, der ydes ved deltagelse i udsendelserne af personer, der lader sig interviewe, deltager i konkurrencer, holder foredrag, optræder eller lignende. Der vil her typisk være tale om en sådan løsere tilknytning til senderne, at bestemmelsen i nr. 2 ikke er anvendelig, og man undgår herved også vanskeligheder med hensyn til beviset for, at de subjektive betingelser for at straffe er til stede. Enhver, der ombord på

selve fartøjet deltager i udsendelser, kan dog straffes i medfør af bestemmelsen i stk. 3, nr. 3.

Forslaget i stk. 3, nr. 3, fastlægger, i hvilket omfang medvirken til radiospredning kan straffes, når der ikke er tale om en person, der er ansat i ejerens eller brugerens tjeneste. Bestemmelsen rammer nærmere angivne former for medvirken og tilsigter blandt andet at fjerne det økonomiske grundlag for radiospredningen. Udtrykket »økonomisk bistand« omfatter således aktietegning, långivning og anden financiering, og udtrykket »bestilling af udsendelser« sigter fortrinsvis til annoncørerne. Ved »optagelse eller formidling af ordrer herpå« sigtes navnlig til personer, der indsamler annoncer, og til annonce- og reklamebureauer. Optagelse af programmer må antages i almindelighed at kunne rammes efter bestemmelsen i nr. 2. Hvis dette undtagelsesvis ikke måtte være tilfældet, vil den, der yder teknisk bistand til optagelsen eller leder denne, være omfattet af nr. 3. Udtrykket »stille lokaler eller tekniske hjælpemidler til rådighed« omfatter både salg og udlejning eller lignende, og tilsigter at hindre, at senderne kan få eller opretholde kontorer eller studier m. v. Udtrykket »levering eller transport af betydning for radiospredningen« dækker f. eks. nyhedsmateriale, manuskripter, grammofonplader og lydbånd. Bestemmelsen tilsigter blandt andet at bidrage til, at senderne ikke kan få materiale til optagelse af programmer, og at optagne programmer ikke når ud til senderen.

Ad § 7, stk. 4.

Bestemmelsen fastlægger jurisdiktionskompetencen.

Handlinger begået på dansk område er herefter under alle omstændigheder undergivet dansk strafmyndighed, uanset hvor gerningsmanden hører hjemme, og uanset om piratsenderen er rettet mod dansk eller fremmed område. Dette er i overensstemmelse med den almindelige regel i straffelovens § 6.

Når handlingen er begået uden for dansk område, må der sondres imellem, om piratsenderen krænker danske interesser ved enten at være rettet mod dansk område eller ved at forstyrre radiomodtagning på dansk område, eller om den krænker fremmede interesser.

Er senderen rettet mod eller forstyrrer radiomodtagning på dansk område kan handlinger foretaget på det åbne hav eller i udlandet straffes uanset gerningsmandens tilhørsforhold, jfr. § 7, stk. 4, nr. 1. Dette følger antagelig allerede af straffelovens §§ 8 og 9, men for at afskære tvivl anses det for rigtigst i lovforslaget at optage en bestemmelse, der udtrykkeligt præciserer, at forholdet er undergivet dansk straffemyndighed.

Er »piratsenderen« rettet mod fremmed område uden at forstyrre radiomodtagning på dansk område, kan handlinger begået på det åbne hav eller i udlandet kun straffes, hvis de er begået af en af de i straffelovens § 7 nævnte personer, jfr. forslagets stk. 4, nr. 2. Forslaget afviger fra straffelovens § 7 derved, at det ikke er en betingelse, at handlingen, hvis den er foretaget uden for nogen stats folkeretligt anerkendte område, kan straffes med højere straf end hæfte, eller at den, hvis den er foretaget inden for sådant område, er strafbar efter gerningsstedets lovgivning. Bestemmelsen må antages navnlig at få betydning for så vidt angår »piratsendere«, der er rettet mod de andre nordiske lande.

Forslag

til

Lov om ændring i lov om radiospredning.

I lov nr. 215 af 11. juni 1959 om radiospredning foretages følgende ændring:

Til § 1 føjes som nyt stykke:

»Stk. 2. Der skal dog kunne meddeles private personer eller selskaber bevilling til radiospredning på kommerciel basis. Sådan bevilling meddeles af ministeren for kulturelle anliggender efter forhandling med ministeren for offentlige arbejder.«

Bemærkninger til lovforslaget.

Forslagsstillerne er af den opfattelse, at vor radioordning ikke bør bero på et monopol, men at der bør åbnes adgang til oprettelse af kommerciel radiospredning. På grund af det begrænsede antal bølgelængder, der i henhold til internationale aftaler er til rådighed for Danmark, må sådan radiospredning udøves på basis af en koncessionsordning.

Bil. 3.

Kirke- og undervisningsdepartementet.

Ot. prp. nr. 62.

(1961—62)

Om lov om straff for ulovlig kringkasting fra skip og fly i internasjonalt område m. v.

Tilråding fra Kirke- og undervisningsdepartementet av 27. april 1962, godkjent ved kongelig resolusjon samme dag.

(Foredratt av statsråd Helge Sivertsen.)

Alminnelige bemerkninger.

— — —

Internasjonal kringkastingrett.

— — —

Den internasjonale telekommunikasjonskonvensjon av 21. desember 1969
(Genève-konvensjonen).

— — —

Norsk lovgivning

— — —

Bemerkninger til de enkelte bestemmelser i lovforslaget.

Til § 1.

Lovutkastet fastslår i § 1 at det er forbudt å opprette eller drive stasjon eller annet anlegg for kringkasting fra skip og fly eller liknende dersom sendingen er beregnet på å mottas i Norge, Danmark, Finland eller Sverige, eller dersom den forstyrrer radiomottaking der.

En har ikke funnet grunn til i loven å komme med noen legal-definisjon av ordet «kringkasting». En henviser her til det innhold uttrykket har etter Kringkastingstloven av 24. juni 1933.

Forbudet i § 1 retter seg bare mot piratvirksomhet på det åpne hav eller i luftrommet over. Ulovlig kringkasting på norsk territorium, derunder norsk sjøterritorium, vil rammes av bestemmelsen i § 13 i Lov om Kringkasting. Dessuten vil § 2 i lovforslaget ramme opphold på norsk sjøterritorium, luftterritorium, i norsk havn eller på norsk flyplass av piratsendere.

Forbudet retter seg ikke bare mot ulovlige kringkastingssendinger som er beregnet på å mottas i Norge, eller som forstyrrer radiomottakingen her, men gjelder slik virksomhet også overfor Danmark, Finland og Sverige. På grunn av moderne kringkastingsvirksomhets internasjonale karakter og på grunn av den tekniske, geografiske og sosiale enhet som det nordiske kringkastingsområde utgjør, fant det nordiske arbeidsutvalg at det er naturlig og nyttig å ramme piratvirksomhet som er rettet mot eller har virkninger i de andre nordiske land.

Henvisning till forstyrrelse av «radiomottaking» rammer forstyrrelser av alle former for lovlig radiomottaking, ikke bare forstyrrelse av kringkastingsvirksomhet (derunder fjernsyn). Arbeidsutvalget fant at så viktige felter som radionavigasjon, flynavigasjon etc. naturlig måtte beskyttes i overensstemmelse med de forpliktelser deltakerstatene i Telekommunikasjonsunionen har påtatt seg. Etter denne bestemmelse vil virksomheten til de piratstasjoner som nå opererer på Danmark og Sverige være ulovlige også etter norsk rett.

Drift av stasjoner som ikke skaper forstyrrelser eller som ikke er beregnet på å mottas i de nordiske land, vil ikke kunne straffes etter § 1. §§ 2 og 3 har derimot ikke noen slik begrensning.

Forbudet rammer utlending så vel som innlending, virksomhet på skip som fører fremmed flagg eller intet flagg i det hele tatt, likeså vel som virksomhet fra skip som fører norsk flagg. En annen sak er at i praksis vil straffesak neppe kunne tenkes med mindre lovovertrederen kommer inn på norsk territorium.

Det antas at det ikke folkerettslig er noe til hinder for iverksettelse av bestemmelsen i § 1. I denne forbindelse finner en det avgjørende at forbudet mot piratvirksomhet fra skip og fly inneholdes i en traktat som de fleste stater har sluttet seg til. Piratsenderne spekulerer i å balansere på lovens rand, idet de er av den — riktignok feilaktige — oppfatning at det frie hav er et rettslig vakuum, hvor de kan drive sin virksomhet i strid med de internasjonale normer og derved sette den rettsorden i fare som ansvarlige regjeringer møysommelig har arbeidet seg fram til i løpet av de siste 50 år. Skulle uansvarlige foretagender på det frie hav fritt kunne opprette kringkastingsstasjoner i strid med de verdensomspennende telekommunikasjonskonvensjoner, ville slike konvensjoner være hensiktsløse. En kan for øvrig henwise til bestemmelsene i Straffelovens § 12.

Til § 2.

Forslagets § 2 setter forbud mot å bevirke eller medvirke til at skip eller luftfartøy eller annen flytende eller luftbåren gjenstand som benyttes i piratvirksomhet å anløpe eller bruke norsk havn, norsk flyplass eller norsk sjø- eller luftterritorium. Bestemmelsen tar først og fremst sikte på å hindre at slike skip eller fly søker inn på norsk territorium for å reparere, bunkre o. l. Slike bestemmelser er allerede innført så vel i dansk som i svensk og finsk lovgivning. I motsetning til § 1 vil denne paragraf komme til anvendelse på alle skip m. v. som driver kringkastingsvirksomhet fra internasjonalt område selv om virksomheten ikke er rettet mot de nordiske land.

Det er tatt med untaksbestemmelser for det tilfelle at fartøy har søkt inn på norsk territorium i en nødssituasjon.

Til § 3.

Bestemmelsene i § 3 tar sikte på å hindre at norsk territorium, derunder sjø- og luftterritoriet, blir brukt som basis for piratsendernes eksterritoriale virksomhet. Bestemmelsen rammer prinsipielt alle former for medvirkning på eller fra norsk territorium. En har imidlertid funnet det hensiktsmessig i tillegg til dette å gi en oppregning av de mer praktiske former for medvirkning. Dette er bl. a. fordi det er sannsynlig at utenlandske borgere i stor utstrekning vil rammes av disse bestemmelser og at derfor en nærmere

klargjøring av medvirkningsbegrepet kan være på sin plass. Oppregningen i loven er ikke ment å være uttømmende.

De norske representanter i det nordiske arbeidsutvalg har også laget et utkast til forskrifter om de former for medvirkning som bør rammes i medhold av denne paragraf. Departementet har ikke noe å bemerke til utkastet, og vil, dersom Stortinget slutter seg til lovforslaget, foreslå at det ved kongelig resolusjon fastsettes forskrifter om at forbudet mot medvirkning kommer til anvendelse på:

- »1. den som medvirker til opprettelse, drift eller ledelse av kontor med henblikk på kringkastingsvirksomhet i strid med § 3.
2. den som annonserer, driver eller formidler reklame eller bestiller utsending eller lignende over slik stasjon.
3. den som på annen måte yter økonomisk bistand til slik kringkastingsvirksomhet.
4. den som forbereder, kunngjør eller leder utsendinger over en slik stasjon eller yter teknisk bistand.
5. den som leverer eller transporterer eller stiller til rådighet nyhetsmateriale, tekniske hjelpemidler, lydbånd eller lignende til bruk for slik virksomhet.
6. den som medvirker til slik virksomhet ved å stille fartøy til rådighet, ved å yte personlig arbeid for fartøy eller stasjon, ved å transportere mannskap, personell eller lignende eller ved å levere eller transportere forsyninger og materiell til bruk for kringkastingsvirksomhet som nevnt i § 3.»

Denne oppregning er ment å være fullstendig, slik at andre former for medvirkning vil være straffri. Bestemmelsene gir uttrykk for det kompromiss som det nordiske arbeidsutvalg fant fram til. Særlig fra svensk og finsk hold var det av forskjellige grunner reist betenkeligheter mot at enhver form for medvirkning skulle rammes. Etter norsk oppfatning gir de siterte bestemmelser et effektivt vern mot piratsendere, selv om bl. a. kunstnerisk medvirkning ikke vil bli rammet.

Medvirkning etter lovens § 3 er, i likhet med § 2, ikke begrenset til piratkringkaster som er beregnet på eller har virkninger i de nordiske land. De forskrifter som skal fastsettes av Kongen vil derfor kunne ramme medvirkning til all piratvirksomhet på det åpne hav eller i luftrommet over, og som er i strid med de til enhver tid gjeldende internasjonale avtaler eller reglementer i sin alminnelighet. Denne bestemmelse vil derfor ramme medvirkning fra Norge f. eks. til den piratvirksomhet som drives utenfor Nederlands kyster av den såkalte Radio Veronica.

Annet ledd i § 3 må ses i sammenheng med § 4, annet ledds annet punktum. Regelen bygger på den tanke at medvirkning til virksomhet som er forbudt etter § 1, bør kunne rammes uansett hvor medvirkningen er foretatt, dersom medvirkeren er statsborger eller hjemmehørende i Norge, Danmark, Finland eller Sverige. Med en slik reservasjon vil regelen neppe være betenkelig fra et folkerettslig synspunkt.

Til § 4.

Lovens § 4 har bestemmelser om straffeansvaret. Bestemmelsene svarer stort sett til bestemmelsene i § 13 i Kringkastingsloven. Fjerde ledd har bestemmelser om at i tilfelle overtredelsen er begått av et selskap eller en annen juridisk person, kan bøteansvaret og inndragningsansvaret (jfr. fem-

te ledd) pålegges selskapet. En finner en slik bestemmelse påkrevet, idet det er nærliggende å anta at piratstasjonene vil være organisert som en egen juridisk person, og at så vel bøteansvaret som inndragningsansvaret bør kunne rettes direkte mot denne juridiske person.

Til § 5.

Departementet tar sikte på at loven må settes i kraft så snart den er vedtatt og kunngjort. Det er behov for snarest mulig å få de nødvendige lovbestemmelser på dette punkt, både på grunn av piratsendernes tiltagende aktivitet og på grunn av de forpliktelser Norge har påtatt seg etter de forskjellige internasjonale avtaler.

Kirke- og undervisningsdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt utkast til proposisjon til Stortinget om lov om straff for ulovlig kringkasting fra skip og fly i internasjonalt område m. v.

Vi **OLAV**, Norges Konge,

gjør vitterlig:

Stortinget blir innbudt til å gjøre vedtak til lov om straff for ulovlig kringkasting fra skip og fly i internasjonalt område m. v. i samsvar med et framlagt utkast.

Tilråding fra Kirke- og undervisningsdepartementet ligger ved i avtrykk.

Gitt på Oslo slott 27. april 1962.

Under Vår hånd og rikets segl

OLAV
(L. S.)

Einar Gerhardsen

E. G. Asbjørnsen
kst.

U t k a s t

til lov om straff for ulovlig kringkasting fra skip og fly i internasjonalt område m. v.

§ 1.

Det er forbudt å opprette eller drive stasjon eller annet anlegg for kringkasting fra skip, luftfartøy eller annen flytende eller luftbåren innretning på det åpne hav eller i luftrommet over, dersom sendingen er beregnet på å mottas i Norge, Danmark, Finland eller Sverige, eller dersom den forstyrrer radiomottaking der.

§ 2.

Det er forbudt å bevirke eller medvirke til at skip, luftfartøy eller annen flytende eller luftbåren innretning som brukes eller er beregnet til å brukes til kringkasting på det åpne hav eller i luftrommet over, anløper norsk havn, lander på norsk flyplass, passerer eller oppholder seg på norsk sjøterritorium eller norsk luftterritorium, selv om sendingene ikke er av den art som er nevnt i § 1. Forbudet gjelder ikke når det i en nødssituasjon er uomgjengelig nødvendig å søke inn på norsk territorium for å redde menneskeliv, fartøy eller last.

§ 3.

Kongen kan gi forskrifter om forbud mot medvirkning på norsk territorium — herunder sjøterritoriet og luftterritoriet — til kringkasting på det åpne hav eller i luftrommet over, således om forbud mot å opprette eller drive kontor for slik virksomhet, mot å gi økonomisk eller teknisk bistand, mot å drive reklame eller annonsering og mot å levere eller transportere utstyr, materiell, lydband eller liknende. Forskrifter som nevnt i første ledd kan forby også medvirkning utenfor norsk territorium, for så vidt den gjelder virksomhet som er forbudt etter § 1.

§ 4.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven, straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder.

Straffebudet gjelder uten hinder av de begrensninger som ellers følger av straffelovens § 12 og § 13, første og annet ledd. Men bare den som er statsborger eller hjemmehørende i Norge, Danmark, Finland eller Sverige kan straffes for overtredelse av forskrifter etter § 3, annet ledd.

Overtredelsene er forseelser.

Er den straffbare handling foretatt på vegne av et selskap, en stiftelse eller sammenslutning, kan bøtesstraff også idømmes selskapet, stiftelsen eller sammenslutningen når det finnes rimelig.

Gjenstander som har vært brukt eller er bestemt til å brukes ved virksomhet som er forbudt i denne lov eller med hjemmel i den, kan inndras hos den skyldige eller den han har handlet på vegne av eller til fordel for, uten at straffesak behøver å være reist eller å kunne reises mot noen. I stedet for en gjenstand kan dens verdi helt eller delvis inndras.

§ 5.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.